

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

M.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

alia, nam oscula & amplexus non sunt ex sua specie libidinosa, ut docet D. Thomas *loc. cit. in corp. art.* & in eis ponitur abesse omnis intentio & cogitatio voluptatis venereæ. Deinde, tangere res molles, suaves, & temperatas propter delectationem inde naturaliter resultantem, non est mortale: ergo nec tangere carnes alienas, secluso alio si re, & periculo. Sed hanc opinionem Syluij merito improbat Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 5. cap. 6. num. 12. part. 4. tractat. 4. resolut. 136.* Et sententiam docentem, dari paruitatem materiæ in rebus venereis, Claudius Aquatius Generalis Societatis veruit, ne quis ex suis Patribus publice, vel priuatim doceret, aut se iudicare significaret ut tolerabilem, cuius decretum affert P. Trimarchi *de cons. sollicitat. disputat. 1. sect. 7. num. 46.* Et Texeda *tom. 1. lib. 2. tractat. 5. controuers. 13. numero 73.* ac Baldellus *tom. 1. lib. 3. disputat. 14. num. 4. testatur, Clementem VIII. in Officio Inquisitionis definiuisse, in rebus venereis non dari puritatem materiæ. Et ita est omnino tenendum.* Hæc est sententia. Auctoris, quam expressè docet, & se docere profitetur. *part. 3. tractat. 5. resolut. 136. & 89. in fine, part. 4. tractat. 4. resolut. 136. §. Notandum, & tractat. 5. resolut. 5. & part. 5. tractat. 5. resolut. 5. & 9. tractans quæ docuerat in resolut. 89. citata in primo §. Nimirum, quod tangere alterius verenda ex leuitate, vel tangere super vestes non alia intenta delectatione, quam strilla, quæ prouenit ex tactu mediatato, item tangere digitum, vel manum fœminæ, & conficere partes obscenas brutorum, non sit mortale, quæ est doctrina Granado, quem ipse in RR. citat. confutat, in 1. 2. controuers. 6. tractat. 4. disputat. 7. num. 5. & 6. & nouissime part. 7. tractat. 11. resolutione 28.**

Aliqua nota circa luxuriam. 4. Aliqua notanda circa luxuriam. Primò, quod mollities, Sodomia, & bestialitas distinguuntur specie contra Filiuicium. Quædo *part. 9. tract. 8. resolut. 31.* Secundò conficere pudenda brutorum ex curiositate videndi semen est peccatum mortale, quod non explicauit in *part. 1. tractat. 17. resolut. 37.* nunc

verò affirmatiuè respondet *ibid. quaritur 2.* Tertio fœminæ non licet se agitare post coitum cum viro, qui statim, ut seminauit extraxit membrum virile a vase, ita ut semen emitat. Texeda, & alij *quaritur 3.* Quarto illicitum est fœminis tactibus impudicis se conficere pudenda ad expellendum semen corruptum. Texeda *quaritur 4.* Quintò conficere membrum virile in vase præpostero est peccatum mortale (tamen si absit periculum pollutionis) & fiat cum animo consummandi in vase naturali, non est mortale, quia tales tactus non tollunt intentionem agentis. Dian. sed tu cogita *quaritur 5.* Sextò tactus illiciti sunt inter virum, & vxotem cum periculo pollutionis. Præpositò *quaritur 6.* Septimò non est licita nec debita effusio seminis in copula fornicata ante effusione alterius. Auerfa *ibid. & tandem septimò.* Copula cum fœmina dormiente (quod industria non fiat) est eiusdem speciei, cuius est fœmina. DD. varia asserunt. *part. 9. tract. 9. resolutione 2.* Octauò, Religiosus & Sacris initiatus in actu venereo, non tria, sed vnum peccatum committit. *part. 10. tractat. 11. resolutione 12.*

M A N D A N S, E T

Mandatarius.

Mandans non tenetur restituere *Nō tenetur* damna ultra mandatum suum, mandans *ut si mandatarius inculit damnum ex-* *sistere v-* *cedendo fines mandari. Dicastillus, & tra mādā-* *si mandatarius occidit aliquem, quem tum.* *mandans vulnerari, vel verberari, te-* *netur ipse pœna ordinaria homicidij* *non mandans. Hünnius, & alij. part. 8.* *tractat. 7. resolut. 33.*

2 Mandatarius non obligatur in foro conscientie de leui, & leuissima culpa in casu delicti, & culpæ daræ, ut si res mandantis apud mandatarium pereat culpa sua lata, tenetur restituere mandanti, si verò culpa tantum leui, vel leuissima, non tenetur Mandatarius,

tarius, sed Domino suo, id est mandanti
res illa perit. Diana part. 3. tract. 6. ref. 49.
p. 8. tr. 7. ref. 34. & p. 9. tr. 7. ref. 32.

M A R I T V S.

Maritus habet dominium corporis uxoris.
Maritus habet dominium corporis suae uxoris, sicut e contra, & tenentur invicem reddere debitum. Vide verb. *Debitum conjugale, verb. Copula, verb. Oscula, verb. Tactus.* Potest maritus irritare vota uxoris: ferè omnia. Vide verb. *Voti relaxatio.* Potest dimittere uxorem comprehensam in adulterio, non tamen occidere. Vide verb. *Adulterium n. 4. & 5.* An verò incurrit irregularitatem bigamiae, si illam postea cognoscit. Vide verb. *Irregularitas, n. 11.* Item potest cohabitare cum uxore excommunicata. Vide verb. *Excommunicationis, n. 34.* Ut maritus fiat Cardinalis, vxor siue sit iuvenis, siue senex, satis est quod maneat in saeculo cum voto castitatis. Vide verb. *Cardinalatus, n. 5.* Sed quid si ipse, vel vxor Religionem vulgredi? Vide verb. *Ingressi Religionem.*

M A T E R.

Certum est, quod homo liber vendi non potest, etiam si referatur in tempus; quo iam sit servus. Videatur Mol. *dis. 34. n. 21. & disp. 33.* in extrema tamen necessitate famis filius potest vendi à Patre. L. 2. *Cod. de Patribus qui filios suos distraxerunt.* Vide Dicast. *de iust. lib. 2. tract. 9. disput. 1. num. 85.* Aliter etiam in extrema necessitate filium vendere nequit: nam qui in sua potestate aliquid non habet, nequit illud vendere, sed filii non sunt in potestate patris, ut expediti iuris est; ego, &c. Ita Gregorius Acacius. Sed oppositè mordicus adhæret Hulricus Hunnius. *part. 9. tractat. 7. resolutione 27.*

M A T E R I A L E V I S.

Quoniam actus distinctionem sumunt ab obiectis, ad cognoscendum, utrum in transgressione alicuius præcepti detur materia levis, quæ constituat culpam tantummodò venialem, hanc regulam tradit Baldellus *tom. 1. lib. 3. disputat. 14. num. 3.* Si ex ratione obiecti per se prima oritur notabilis oppositio ad virtutem versantem circa illud, in tali obiecto non datur materia levis. Si autem ex ratione obiecti per se prima oritur oppositio ad virtutem neque gravis, neque levis, ita ut fiat deinde gravis ex ratione obiecti per se secunda; tunc dabitur materia levis, & culpa levis. Exemplum. Quia in furto ratio per se prima est, quod res quæ habet solum esse malum ut sic, & contra iustitiam ut sic, non autem notabiliter, id quod habet solum ex eo, quod res aliena sit notabilis, furtum erit gravis, vel levis culpa iuxta rei acceptæ magnitudinem, aut parvitatem. Contra verò, quia in materia infidelitatis ratio per se prima est, quod negetur fides Deo aliquid revelanti, quod ex se habet notabilem oppositionem, ad virtutem fidei, idè in peccato infidelitatis non datur materia & culpa levis. Sed Palaus *tom. 1. tractat. 2. disputat. 2. punct. 7. numero 2.* ex Ecclesiæ & fidelium sensu id autumat desumendum, qui fundatur in ipsarum rerum natura. Nam aliqua sunt ita ex natura sua inordinata, ut in quavis materia reputentur gravissima, ut idololatria, simonia, infidelitas, &c. aliqua ita levia, ut, nisi aliqua circumstantia accedat semper reputentur levia, ut verbum otiosum, scurrilitas, &c. alia denique ex natura sua mala quidem, sed nec levia, nec gravia, crescentia tamen, & decrescentia iuxta quantitatem materiæ, ut furtum, &c. *p. 5. tra. 5. refol. 1.*

2 ✕ Igitur datur materia levis in
Gggg 3 primis.

Datur autē materia levis in ieiunio, & aliis multis.

primis in iuramento promissorio, in laboribus, & esu carniū in diebus prohibitis, in ieiunio Ecclesiastico, in implenda Pœnitentia Sacramentali, in acceptatione personarum quoad conferenda beneficia, in executione operum in iunctorum pro indulgentiis, in ætate requisita ad Matrimonium, & Ordines factos, in interruptione novitiatus, in ingressu & egressu clausuræ Religiosæ, in recitatione Horarum, tam ex obligatione Ordinis facti, quam beneficii, in surreptione gratiæ: Item in furto, etiam Reliquiarum, in voto, & iuramento promissorio, in formis Sacramentorum quoad accidentalia, eiusque interruptione, & coniunctione cum materia, in lectione & recitatione librorum prohibitorum, in actione, & auditione Missæ, in celebratione post meridiem, & celebratione cum vestibus sacris, & additione in Missa, aut Officio Canonico, in violatione interdicti, in percussione Clerici, dimissione habitus Religiosi, & tonsuræ Clericalis, & in omnibus excommunicationibus. Item in casibus reservatis, in præcepto correctionis fratrorum, in invidia, iudicio remercario, & detractione, in patrimonio requisito ad Ordines, in communicatione cum excommunicato, in mendacio facto etiam in Confessione, aut iudicio. In negatione debiti coniugalis, & in alienatione rerum Ecclesiasticarum. Quæ proinde omnia possunt esse peccata venialia. Vide singula sub propriis nominibus, ubi etiam invenies, quænam in singulis censenda sit parva materia.

In blasphemis, & multis aliis, non datur.

3 Non datur parva materia in hæresi, in blasphemis, in iuramento assertorio, in fractione sigilli, sollicitatione facta in Confessione. Item non in rebus venereis, non in ieiunio naturali requisito ad Communionem. Non in ætate requisita ad Professionem, aut in anno novitiatus. Non in infidelitate, sortilegiis, & magia. Nec in omissione alicuius essentialis in forma Sacramentorum, vide etiam in singulis

nominibus. An detur in simonia, & in obligatione continua celebrandi, vide *in simonia, & Missarum stipendium.* An in materia levi possint superior subditum, & vovens seipsum obligare sub mortali, vide *verb. Lex, num. 34. & verb. Voti.*

4 Petes hic primò. An multæ materiæ leves coalescant in vnam gravem, ita vt in omnibus delinquere sit mortale? Respondeo, si plures illæ materiæ pertineant ad diversa præcepta, etiam simul tempore implenda non coalescere. Et sic, Clericum in die festo, in quo incidat ieiunium, si parum laboret, parum interdium comedat, modicum item de officio divino recitare, & de Missa audire omitat, quæ omnia simul sumpta essent quantitas notabilis, non committere vnum peccatum mortale, sed multa venialia. Ita Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 4. n. 16.* Qui tamen non idem docet in violatione plurium votorum levis materiæ in eodem die, etiam si materiæ sint diversæ: quia plura vota eodem die obligantia, quamuis de diversis materiis, vnam obligationem inducunt, quatenus omnia sub eadem ratione pertinent ad eandem Religionis virtutem. Igitur si quis vovisset, vna die orare, Sacrum audire, præbere elemosynam, &c. & ex singulis modicum omitteret, secundum Sanchez peccaret mortaliter, sicut (ait ille) qui multis promissionibus eidem personæ multa modica promitteret, ubi hæc omnia attingerent quantitatem notabilem, teneretur illa sub mortali præbere. Sed contra Sanchez tenet Suarez *de Relig. lib. 5. cap. 5. n. 11. & 12.* Nam licet omnia vota eodem implenda sint die, & ad eandem Religionis virtutem pertineant, cum tamen emissa sint in honorem diversi mysterii, vel Sancti, sunt omnino disparata, & se habeat, ac si diversis diebus implenda forent, in quo casu non continuaretur secundum ipsum. Veraque sententia est probabilis *p. 5. r. 5. ref. 55.* & sententiam Suarez absolute docuerat *in p. 3. r. 6. ref. 42.*

Aut etiam ad unum singulis diebus implem dum, ita ut obligatio alligata sit diei.

Et si singuli dies habeant diversum motivum,

Coalescunt vero quod pertinet ad idem numero ad idem de numero in eadem die ieiunii, cum pertinet ad quantitatem notabilem, peccabis mortaliter. Vide verb. ieiunium, n. 8. Item in materia iustitiae patum materiae coalescunt, & sic si plura modica furatus sis, ubi futurum est in quantitate notabili. Et generaliter, quotiescumque plures materiae moraliter continuari censentur, ratione personae, temporis, vel effectus, aut intentionis, &c. vltima transgressio est mortalis. Ita Sanchez ubi sup. n. 9 p. 5. tr. 5. ref. 12.

5 Ceterum, quando quis vovisset, g. singulis diebus recitare B. Virginiae vnum Ave, vel salve Regina, aut modicam Eleemosynam largiri, existimo distinguendum cum Sanchez ubi sup. n. 14 & si Vota orationis vel Eleemosynae alligata sunt diei, & diei honorem respiciunt, multis diebus non dicere Salve, vel Eleemosynam non praebere, quae simul sumpta foret notabilis, illas parvas materias non coalescere ad inducendam culpam mortalem. Si vero vota non sint alligata diei, sed dies praefigatur, ut terminus, ultra quem obligatio differri non debeat, tunc coalescet. Et ratio est, quia in priori casu, cum votum alligatum sit diei, transacto die expirat, & sic non potest uniri cum aliis obligationibus ad constituendam unam partem. At in posteriori obligatione voti transacto die non extinguitur, & sic uniri potest cum subsequentibus. part. 5. tr. 5. ref. 53. Huius conformari vult ref. 24. tr. 5. p. 3. Sed quando nam censetur vovens alligare obligationem voti ad diem, & quando non? Respondet Palaus tom. 1. tr. 2. disp. 2. punct. 9. s. 4. num. 9. quod quando in singulis diebus est diversum motivum, tunc votum intelligitur alligari diei; secus ubi est idem motivum. Et in votis personalibus obligationem semper censeri alligatam diei, non autem in realibus ref. 53. cit. 5. Sed difficultas.

6 Quando autem plures materiae pertinent ad idem preceptum numero, tunc coalescunt in unam, & transgressio fit mortalis. Et sic si plures parum edas in eadem die ieiunii, cum pertinet ad quantitatem notabilem, peccabis mortaliter. Vide verb. ieiunium, n. 8. Item in materia iustitiae patum materiae coalescunt, & sic si plura modica furatus sis, ubi futurum est in quantitate notabili. Et generaliter, quotiescumque plures materiae moraliter continuari censentur, ratione personae, temporis, vel effectus, aut intentionis, &c. vltima transgressio est mortalis. Ita Sanchez ubi sup. n. 9 p. 5. tr. 5. ref. 12.

MATRIMONIUM

Quoad naturam & causas.

1 **M**atrimonium est coniunctio maritalis (inter Christianos vero Sacramentum consistens in coniunctione maritali) legitima viri & feminae inter legitimas personas, individuam vitae consuetudinem retinens. Est autem Sacramentum necessarium, non quidem individuis humanis seorsim, sed toti speciei, ita quod si saeculares ad humanam speciem propagandam deficerent, reverentur Religiosi uxorem ducere. Ita Sanchez tom. 1. lib. 2. disp. 3. num. 4. & alii Vasquez in 3. part. tom. 4. disp. 1. c. 3. putat, in tali casu instare finem mundi, ac proinde homines multiplicari non posse, quod tamen, seclusa Dei revocatione, constare non posset part. 3. tr. 4. ref. 189.

Matrimonii definitio.

Et necessitas.

2 Neque vero matrimonium ita est Sacramentum inter fideles, ut Sacramentationem non possit aliquando exerce- re. Posito enim, quod contrahentes (quos infra dicemus esse huius Sacramenti ministros) non habeant intentionem celebrandi matrimonium tanquam rem sacram: non esset Sacramentum, cum ad essentiam Sacramenti concurrere debeat intentio ministri: & tamen valet in ratione contractus, ut docent Vasquez tom. 2. in 3. part. disp. 138. c. 1. Pö- tius lib. 1. c. 9. n. 1. & alii contra Sanchez de Matr. tom. 1. lib. 2. disp. 10. num. 6. Non enim constat ex Conciliis, Patribus, aut DD. communi Christum Dominum ita matrimonium instituisse, ut in eo ratio Sacramenti & ratio contractus sine inseparabiliter coniunctae p. 3. tr. 4. ref. 255.

Potest non esse Sacramentum, etiam inter fideles.

3 Imò Estius in 4. d. 19. s. 3. Sylvius in 3. p. quest. 43. art. 1. quest. 3. concl. 2. & alii dicunt, matrimonium contractum per Procuratorem inter absentes non esse Sacramentum, quia tam collatio Sacramenti, quam receptio sunt personales negativè, sicut absolutio Sacramentalis.

Et de facto aliqui tale dicunt esse, quod celebratur per Procuratorem.

Et

Et aliàs sequeretur, Sacramenta conferre gratiam absentibus, etiam si de Sacramento non cogitent, nec actionem sacramentalem recipiant. Sed opinio Sanchez de Matr. tom. 1. lib. 2. disp. 11. quest. 2. n. 10. & aliorum communior & securior tenet, matrimonium contractum inter absentes, intendentes saltem implicite Sacramentum efficere, (quod præsumi debet, quoties habent intentionem faciendi, quod facit Ecclesia) esse Sacramentum, ac proinde taliter contrahentes teneri curare, ut sint in gratia, saltem cum Procurator eorum nomine contrahit, non tamen ipsum Procuratorem, qui Sacramentum non recipit. Idque sub mortali. p. 3. tr. 4. ref. 250.

Quod si verum est, non potest fieri Sacramentum per nomen contractum in presentia præstitum.

¶ Quæres hic posito quod matrimonium inter absentes non sit Sacramentum, an possit fieri postea Sacramentum, revocando contractum in presentia, &c. Ita ait Villalobos tom. 1. tr. 13. diff. 9 n. 3. advertens, bene facere contrahentes, si post contractum in absentia celebratum, iterum præsentibus contrahant, ad tollendos scrupulos, ut si forte Sacramentum non receperint, recipiatur. Sed ipse existimo cum Rebellio p. 2. l. 2. quest. 5. concl. 2. n. 9. quod, cum contrahentes iterum in facie Ecclesiæ iunguntur ad implendas solemnitates omittas, id saltem simpliciter facere intendunt: quia matrimonium peragere intendunt, ut de iure licet part. 3. tr. 4. ref. 250. §. Et licet. Cæterum, quamvis contractus innovetur cum expressa intentione recipiendi Sacramentum, & gratia, si tamen prior contractus fuit validus, & in ipso fieri contractus non adfuit ratio Sacramenti, & infusio gratiæ, non potest amplius fieri Sacramentum, vel consequi gratia, quia ratio Sacramenti est adnexa fieri ipsius contractus, quod non potest redire. Quod etiam dicendum de matrimonio contracto sine intentione conficiendi rem sacram, & contracto inter infideles. Ita Vasquez in 3. p. tom. 1. diff. 138. c. 5. & alii part. 3. tr. 4. ref. 251. §. Ex his Neque enim approbo opinionem Rebellii part. 2. lib. 2. quest. nu. 2. quod coniuges infideles ad fidem conversi, ubi

primum novos consensus exprimunt, vel antiquos aliquo signo confirmant gratiam recipiant, & eorum matrimonium Sacramentum evadat. Et multo minus sententiam Sanch. de matr. 1. l. 2. disp. 9. n. 5. quod matrimonium infidelium per Baptismi susceptionem fiat Sacramentum absque ullo consensu, eo quod incipiat unionem Christi cū Ecclesia representare part. 3. tract. 4. ref. 253. & matrimonium conversi cum infideli contractum ante baptismum, non dissolvitur per solemnem professionem Religionis; sicut etiam matrimonium in infidelitate contractum non dissolvitur Ordine sacro, nec Papa iusta causa potest dissolvere illud infidelium ad fidem conversorum, Pontius; nec infidelis potest soluto matrimonio à fidei, aliud inire matrimonium, & hoc in poenam suæ obstinationis D. Thomas par. 9. tr. 7. p. 1. §. 8.

5. Materia & forma Sacramenti matrimonii sunt verba contrahentium ad se invicem relicta. Quatenus enim contractum inchoant & offerunt, sunt materia, quatenus vero complent & acceptant, sunt forma. Ita Sanchez matr. tom. 1. lib. 2. disput. 6. Navarro cap. 12. numero 20. putat, internum consensum esse materiam, verba verè formam. Maior in 4. dist. 26. quest. 1. §. 3. è contro Victoria sum. numero 245. verba primi esse materiam, secundi formam. Layman denique lib. 5. tractat. 10. punct. 1. cap. 2. numero 3. materiam esse coniugum corpora mutuo tradenda, formam verò eorumdem verba. Quænam verò sint materia & forma matrimonii per Procuratorem contracti, disident Sanchez ubi supra disp. 11. quest. 4. num. 28. & Pontius libro 1. cap. 10. num. 6. part. 3. tract. 4. ref. 251.

6. Consensus contrahentium qui est causa efficiens instrumentalis matrimonii, præstari potest per nuptias & signum expressum, nec enim necessaria sunt verba, nec contrarium colligitur ex c. tuas fraternitas, & c. licet, de spons. duor. aut ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 1. In quibus iuribus, quamvis dicatur, consensum

Matrimonium contractum infidelium ad dissolutionem præter baptismum.

Materia & forma huius Sacramenti verba contrahentium.

Matrimonium contractum infidelium ad dissolutionem præter baptismum.

Velociam signum expressum primetia.

consensum exprimi per verba, nullum tamen haberetur præceptum, vt aduertit Sanchez lib. 3. cap. 7. num. 10. Vnde parum consequenter loquitur Pontius lib. 2. cap. 7. num. 11. dum ait, contrahentes per signa, cum possent per verba peccare venialiter, cum vbi non est præceptum, ibi nullum possit esse peccatum. Sed quidquid sit de hoc, non est audiendus Rodriguez in sum. tom. 1. cap. 210. num. 5. docens supradictos, peccare mortaliter. parte 3. tractat. 4. resolutio- ne 248.

Quinon de 7 Non est verò necessarium, quòd
bet necessa- utriusque contrahentis consensus co-
rio esse viri dem tempore præbeatur. Est tamen ne-
usque si- cessarium, quòd præbeatur simul mor-
mul. taliter, id est quòd non distent magno
intervallo. Magnum intervallum appel-
lat Bartol. Ledesma de matrim. dub. 15.
pro hac re vnum auaum. Henriquez lib.
21. cap. 3. numero 6. duos Sotus in 4. dist.
27. quest. art. 3. septem; melius autem
Petrus de Ledesma de matr. quest. 45. art.
3. dub. 2. relinquendum existimat arbi-
trio boni viri, qui attentis circumstan-
tiis id discernat. Vide Coninch de sacr.
disp. 24. dub. 7. p. 3. tract. 4. resol. 292. 5. No-
sandum.

Et sufficit 8 Sufficit etiam consensus tacitus,
si sit taci- ita vt, si presentibus & tacentibus filiis,
tus. parentes contrabant, matrimonium sit
validum, & auctoritate Bonifacii, in c.
vn. de despons. impub. in 6. Minimè verò,
si puellataceat, & nemo pro ipsa respò-
deat. Immo nec sufficit, quòd pro ea
respondeat extraneus, (vel tutor aut
curator part. 10. tractat. 13. resolut. 21.) vt
docet Bonacina de matr. quest. 2. punct. 1.
numero 8. quamuis Sylvius in 3. part.
quest. 45. art. 2. putet sufficere. Sed Pon-
tius lib. 2. cap. 14. numero 3. dubitat, an
consensus parentum sufficiat, & disposi-
tio Bonifacii ad matrimonium exten-
di debeat, cum loquatur tantum de spò-
salibus, ad quæ multò pauciora suffici-
unt, quam ad matrimonium, & sanè
maior libertas requiritur ad matrimo-
nium, quam ad sponsalia. Et fieri posset,
vt filii tacerent ex metu reverentiali pa-
rentum, qui secus dum ipsum matrimo-

Summa Diana.

nium invalidat. Et tandem, quia præ-
sumptio consensus, qui sufficit in spon-
salibus, non est firmum fundamentum
ad iudicandum validum matrimonium,
quod veritate magis, quam præsum-
ptionibus est dicendum parte 3. tractat. 4.
res. 272.

9 & Consensus fictus facit matrimo-
nium nullum. An verò teneatur qui
fictè contraxit, contrahere iterum ex a-
nimo? Negativè respondet Sanchez de
matr. tom. 1. lib. 1. disp. 11. n. 5. si nullum dā-
num sequitur fœminæ. Sed in Sanchez
invehitur Pontius lib. 2. cap. 5. numero 5. re.
existimans, hanc opinionem esse im-
probabilem; & quæ si in praxim dedu-
ci posset, foret hominibus sceleratis,
putantibus non teneri ad contrahendū,
viam ad decipiendas fœminas aperitu-
ra. Attamen opinio Sanchez, quam et-
iam docet Villalobos tom. 1. tract. 13. diff.
8. num. 2. est probabilis, & in his casibus
tenenda cum Layman lib. 5. tractat. 10.
par. 2. cap. 6. num. 1. Primò, si decepta fe-
falso iactavit pro Virgine. Secundò, si ex
tali matrimonio scandala, & infelices
exitus timeantur. Terzò, si decipiens
sit status longè eminentioris. Quartò,
si decepta, postquam se deceptam cog-
noscit aliam compensationem spontè
recipiat. Quintò, si deceptor contraxe-
rit aliud matrimonium ex animo. par. 3.
tr. 4. res. 247.

Probabile
est, fictè cõ-
trahentem
non teneri
ex animo
contrahere.
re.

Præsertim
in certis
casibus.

10 Quoties autem sponsus, qui fictè
contraxit, vult verè contrahere, suffi-
cit, ait Sanchez lib. 2. disp. 32. num. 12 & 13
quod ipse solus consentiat, si sponsa de-
ceptionem ignoret quia consensus hu-
ius verè & legitimè præstiturus habi-
tualiter perseverat. An Pontius lib. 4.
cap. 44 & 25. non minus probabiliter
tenet, tale matrimonium non revalida-
ri, nisi per consensum utriusque spon-
si. Ita declaravit Clem. VIII. Reçtori
Romanæ Pœnitentiariæ Societatis. Et
ratio est, quia falsum est, perseverare
consensum eius, qui verè consensit: ex
quo enim non semel consensit, non iu-
dicavit suum consensum amplius neces-
sarium part. 3. tract. 4. res. 292. & p. 5 tract.
13. res. 87. qui clandestinè contraxit cum
H h h h copula,

Vi verò ta-
le matri-
moniu re-
validetur,
probabile
est requiri
novum
consensum
utriusque.

Tenetur copula, tenetur ratione iustitiae, fornicatio
 elã de stinẽ in uxorem ducere. D. Thomas par. 9. tr. 7
 contrahẽs ref. 72.

11. Consensus etiam contrahentium
 debet esse liber. Vnde si pater cogeret
 filium ad contrahendum cum qua ipse
 Pater voluerit, matrimonium esset nullum, &
 ipse mortaliter peccaret; non tamen cõ-
 traheret excommunicationem Tridenti-
 non incur- stratus temporales quempiam matri-
 rit excom- monium inire cogentes. Ita Sanchez de
 municatio matr. tom. 1. l. 4. disput. 22. contra Lopez
 nem Tri- apud ipsum ibid. Filius vero non tenetur
 dentini. in conscientia contrahere matrimonium
 Filius au- à patre promissum, aut præceptum. Et,
 tem non te quamvis debeat ante contractum ma-
 netur ei trimonii parentes certiorare, quando
 obedire in non timet se iniuste impediturum, aut
 ducenda alia rationabilis causa non obstat; potest
 uxore. tamen licite hoc, aut illud matrimoni-
 um, ipsis inuitis, vel resistentibus, con-
 trahere. Ita Hurtadus de matr. disput. 6.
 potest du- diff. 9. numero 32. contra Bellarminum de
 core, paren matr. lib. 1. cap. 19. part. 4. tractat. 4. resolu-
 tibus con- 132. Sed quinam metus invalidet ma-
 tradican- trimonium, vide infra V. Metus irritans
 tibus. contractum.

12. Debet etiam esse absolutus, nam
 conditionatus non valet. Vnde Matrimo-
 nium contractum sub conditione
 etiam licita, v. g. *Contrahetecum, si pater
 tuus voluerit*, non convalidatur purifica-
 ta conditione, sed requiritur novus
 consensus, sine quo transit in sponsalia,
 & dissolvitur per contractum alterius
 matrimonii per verba de presentibus. Et
 ratio est, quia ex vna parte illa fornicia
 contrahendi coincidit eum contractum
 sponsaliorum, ut patet ex cap. *supereos, de
 cond. appof.* et alia verò nullum Sacra-
 mentum pendere potest à conditione
 de futuro. Ita Pontius lib. 3. cap. 14. nu. 15.
 & Theologi communiter. Contrarium
 tenent Canonistæ, cum quibus Co-
 ninch. de sac. disp. 29. dub. 1. concl. 3. num.
 11. quia ceteri contractus conditiona-
 les, purificata conditione absque novo
 consensu purificantur, ut patet ex l. *hac
 venditio ff. de contrah. emp.* Quæ sen-
 tentia est valde probabilis, dummodo

conditio adimpleatur coram Parocho
 & testibus, vel Parochus & testes cog-
 noscant conditionem impletam esse. Ita
 Rebellius part. 2. lib. 2. quest. 10. sect. 6. n.
 44. Qui media via in hac se incedit,
 & putat, tale matrimonium, revalidari
 absque novo consensu, si contrahentes
 expresse pacificantur, ut a veniente cõ-
 ditione, matrimonium statim fiat, & in
 eodem consensu saltem virtuali perman-
 veant; part. 3. tractat. 4. resolut. 291. Cõ-
 tetum, si conditio sit impossibilis, nulli
 dubium est matrimonium nullum esse.
 Vnde Gutierrez lib. 1. cap. 22. numero 17.
 existimans contrahentes sub conditio-
 ne si Papa dispensaverit, supponere con-
 ditionem impossibilem, putat hoc ma-
 trimonium esse nullum, & contrahen-
 tes incurrere excomm. *Clem. vn. de con-
 sang.* Alii verò id negant: quia talem cõ-
 ditionem possibilem reputant. p. 3. tr. 4.
 ref. 290. in fine.

13. Adverte hic, pactum, quod vir
 perpetuò habitet in domicilio uxoris
 sub aliqua pœna, non obstat libertati
 coniugii, ac proinde esse licitum. Ita Sa-
 ches tom. 1. lib. 1. disp. 40. n. 2. Sed si acci-
 dat nova causa mutandi domicilium, nõ
 tenet, etiam si accesserit iuramentum.
 p. 2. tr. 4. ref. 213.

14. Minister Sacramenti matrimo-
 nii, seu causa eius efficiens principalis,
 sunt ipsi etiam contrahentes. Ita DD.
 communiter contra Capum lib. 8. de lo-
 cis cap. 5. existimantem, quod sit Sacer-
 dos, ipso coniungens in matrimonio,
 cuius sententiam Vasquez in 3. p. tom. 4.
 cap. 4. num. 41. putat improbabilem &
 nota dignam. & Rebellius part. 2. lib. 2.
 quest. 4. sec. 2. num. 6. appellat temerari-
 am, ea ratione, quia in Tridentino &
 Florentino agentibus de hoc Sacramen-
 to ex instituto ad noviter exortas hæ-
 reses extirpandas, nihil de novo requi-
 runt in eo, præter ea, quæ in omni lege
 requirebantur in ratione contractus,
 cum tamen ante legem novam, & hodie
 intergentes, ad matrimonium non sit
 necessaria presentia Sacerdotis. Atta-
 men sententiam Cani docuerunt no-
 stris temporibus Estius in 4. disp. 20. §. 10.
 &

Pactum
 quod vir
 perpetuò
 habitet in
 domicilio
 uxoris, nõ
 invalidat
 matrimo-
 nium.
 Et ex ista
 causa solus
 potest
 Matrimo-
 nii mini-
 ster sunt
 ipsi contra-
 hentes.

13. Adverte hic, pactum, quod vir
 perpetuò habitet in domicilio uxoris
 sub aliqua pœna, non obstat libertati
 coniugii, ac proinde esse licitum. Ita Sa-
 ches tom. 1. lib. 1. disp. 40. n. 2. Sed si acci-
 dat nova causa mutandi domicilium, nõ
 tenet, etiam si accesserit iuramentum.
 p. 2. tr. 4. ref. 213.

14. Minister Sacramenti matrimo-
 nii, seu causa eius efficiens principalis,
 sunt ipsi etiam contrahentes. Ita DD.
 communiter contra Capum lib. 8. de lo-
 cis cap. 5. existimantem, quod sit Sacer-
 dos, ipso coniungens in matrimonio,
 cuius sententiam Vasquez in 3. p. tom. 4.
 cap. 4. num. 41. putat improbabilem &
 nota dignam. & Rebellius part. 2. lib. 2.
 quest. 4. sec. 2. num. 6. appellat temerari-
 am, ea ratione, quia in Tridentino &
 Florentino agentibus de hoc Sacramen-
 to ex instituto ad noviter exortas hæ-
 reses extirpandas, nihil de novo requi-
 runt in eo, præter ea, quæ in omni lege
 requirebantur in ratione contractus,
 cum tamen ante legem novam, & hodie
 intergentes, ad matrimonium non sit
 necessaria presentia Sacerdotis. Atta-
 men sententiam Cani docuerunt no-
 stris temporibus Estius in 4. disp. 20. §. 10.
 &

Aut salte
 non inclu-
 dere condi-
 tionem im-
 possibilem.

& Sylvius in 3. p. quæst. 42. art. 2. quæst. 1. Quod verò docet Toletus lib. 7. cap. 6. num. 4. ante Tridentinum non fuisse necessarium ministrum, esse tamen necessarium post illud, intellige de præsentia Parochi, nam alioqui Sacramentum nunquam constitit hoc ministro, nec Ecclesia potest aliquid mutare de essentia Sacramenti. *part. 3. tract. 4. resol. 254.*

Qui tamē si in peccato contrahunt, unū solum peccatum committunt.

15 Ex his igitur, quia contrahentes non solum suscipiunt Sacramentum matrimonii, sed ministrant, docuit Valquez in 3. par. to. 3. disp. 136. cap. 3. num. 38. cum alius, duo peccata mortalia eos committere, si contrahant in mortali. Sed contraria sententia Filiucci *tom. 1. tractat. 1. cap. 6. numero 87.* est etiam probabilis, quia quamvis sint ministri, non sunt tamen ad hoc specialiter deputati, *part. 3. tractat. 4. resolutione 199.* Idem dic, si contrahant cum excommunicato. Vide V. Excommunicationis, numero 19.

Finis Matrimonii multiplex. 2. Præparatio speciei, in individuo, Remedium concupiscentie, Famulus &c.

16 Causa Finalis matrimonii est multiplex. Nam matrimonium primò & principaliter institutum est in propagationem speciei. Secundo, in conservationem individuum. Tertio, in remedium concupiscentie. Quarto, in commoditatem obsequij, utriusque ad invicem. Unde consummantes matrimonium causa captandæ voluptatis, conservandæ valetudinis, aut vitandæ fornicationis, non peccant venialiter. Nec peccant venialiter contrahentes ob pecuniam, vel divitias. Ita Pontius *lib. 1. cap. 21. à n. 6. part. 3. tract. 4. resol. 216. 218. 219.*

Et primus quidem est essentialis matrimonii. Unde per se impotentes non possunt contrahere. Nec impubes.

17 Propagatio autem speciei adeo quidem est essentialis, intenditur in matrimonio, ut impotentes impotentia perpetua, non possint validè matrimonium contrahere, etiam in ordine ad castè convivendum, ut diximus V. Impubes. *mentis n. 20.* 18 In hunc etiam finem generationis iura statuerunt, ætatem matrimonii trahere. esse pubertatem, quæ scilicet ad generandum apta est, & in matris etianorum *14. in femina 12. ut patet ex c. de*

illis 2. de sponsi. impub. nisi malitia suppleat ætatem, quæ si non suppleat, matrimonium est invalidum, & transit in contractum sponsaliorum. Et contrahentes per verba de præsentia ante dictam ætatem, peccant mortaliter, ut bene colligit Villalobos tom. 1. tr. 14. diff. 22. num. 8. ex cap. cit. ibi districte innotemus. Quamquam id neget Sanchez de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 17. num. 6. quia matrimonium inter impuberes per verba de præsentia, permissum est c. fin. de sponsi. impub. cap. 2. n. 5. idem quoque, eod. tit. in 6. interpretantibus, quasi contraheretur per verba de futuro, quæ iura non debemus dicere correctæ esse per cap. 2. cit. cum ex vna parte correctio iuris sit odiosa & omninò vitanda, & ex altera ritè hoc interpretari possumus, ne corrigat, dicendo cum Panormitano eod. cap. 2. numero 5. ipsum impedire ne tales contrahant, simulque copulæ carnali dent operam, ne postmodum de valore matrimonii dubiteretur. Sed stando in prima sententia, advertet, non esse peccatum contrahere matrimonium ante ætatem cum Episcopi licentia & iusta causa. Ita Paludanus in 4. dist. 28. q. 2. art. 1. n. 8. p. 3. t. 4. ref. 276.

Nisi malitia suppleat ætatem.

19 Adverte etiam, docere Reblium *lib. 3. quæst. 16. scilicet 2. num. 16.* quod talis ætas abique iusta causa anticipari potest, quod per unum, aut alterum mensem: quia, ultima quod parum distet, nihil distare videtur. Sed nimis amplè loquitur, ut ait ceptæ. Naldus V. *Ætas, num. 1.* Ideo Ledesma in 2. par. lib. 1. quæst. 60. art. 1. anticipari solum posse ait per decem dies. Guttierrez de matr. c. 2. num. 20 per duos, vel tres: Vallalobos *tom. 1. tractat. 14. diff. 22. numero 1.* per aliquot horas, dummodo dies ultima, in qua ætas complenda sit, sit incepta, quæ sententia est probabilis. Sicut etiam, quod beatè est perfectè. Hurrada de matr. disp. 21. diff. 12. n. 45. requiritis ætatem mathematicè completam, nam terminus in iure statuti, indivisibiliter sumi debent, ut patet de pretiis rerum p. 3. tr. 4. ref. 277. c. p. 3. tr. 5. ref. 16.

Et probabile est, quod sufficere, quod per unum, aut alterum mensem: ultima quod parum distet, nihil distare videtur. Sed nimis amplè loquitur, ut ait ceptæ.

20 Mutus, aut surdus à nativitate,

Mutus & si

si videt, & est perspicacis ingenii, ut perspice solent, est persona legitima ad contrahendum, quia potest signis & ipse doceri, quid sit matrimonium, & suis aliis significare consensum. Ita habetur in c. cum apud, de sponsal. & tenet Sanchez de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 8. num. 12. contra Abbatem in cap. cum apud, num. 6. part. 5. tra. 1. res. 9. Si autem est simul cæcus à nativitate, non potest contrahere, ob contrariam rationem. Ita etiam Sanchez ubi sup. num. 13. contra Angelum v. Matrimonium 3. imped. 13. in c. 1. videtur solut. 10.

Non sunt de matrimonio repellendi ignorantantes Pater, Ave Maria, Credo, & Decalogus.

Quævis suavitè destrahi possunt ad tempus, ut illa addiscant.

Matrimonium quando dicitur consummatum? Respondetur, quando vir intra vas naturale feminæ, etiam ipsa non seminantes, semina verit, quia semen feminæ non est necessarium ad generationem. Ita Sanchez tom. 1. lib. 2. disp. 21. num. 11. Sed quia hoc principium non est admodum certum, probabile existimo contrariam sententiam Caranzæ de partu hum. c. 20. quæst. 11. n. 6. pro qua facit Baldus in l. fin. in fine, C. de servis fugitivis, appellans filium compositum quoddam, & facere videtur Sacra Scriptura Job. 10. ubi, Nonne sicut lac multisti me, & sicut casum me coagulasti? part. 1. tractat. 33. res. 54. & tractat. 24. res. 27. in fine. Vide verb. Affinitas, 31. 77. 22.

si videt, & est perspicacis ingenii, ut perspice solent, est persona legitima ad contrahendum, quia potest signis & ipse doceri, quid sit matrimonium, & suis aliis significare consensum. Ita habetur in c. cum apud, de sponsal. & tenet Sanchez de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 8. num. 12. contra Abbatem in cap. cum apud, num. 6. part. 5. tra. 1. res. 9. Si autem est simul cæcus à nativitate, non potest contrahere, ob contrariam rationem. Ita etiam Sanchez ubi sup. num. 13. contra Angelum v. Matrimonium 3. imped. 13. in c. 1. videtur solut. 10.

21. Cogitatum, cum inter impedimenta matrimonij, re communi statuta, non sit ignorantia doctrinæ fidei, scilicet Pater noster, Ave Maria, Credo, & Decalogi, non debent, qui hæc ignorant, à contrahendo matrimonio acceri. Possunt tamen suaviter, & quadam prudenti ratione ad breve tempus impediri, ut sic doctrinam addiscere curent. Et sic intelligenda sunt Decreta Synodi Patrum Normannæ & Bononicus, aliter non approbanda, nam matrimonij impedimenta statuerè non pertinet ad Episcopum, sed ad Papam. Ita Sanchez de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 17. quidquid dissentiat Pontius lib. 5. cap. 36. num. 8. part. 4. tra. 4. res. 85.

22. Petes. Quando nam matrimonium dicitur consummatum? Respondetur, quando vir intra vas naturale feminæ, etiam ipsa non seminantes, semina verit, quia semen feminæ non est necessarium ad generationem. Ita Sanchez tom. 1. lib. 2. disp. 21. num. 11. Sed quia hoc principium non est admodum certum, probabile existimo contrariam sententiam Caranzæ de partu hum. c. 20. quæst. 11. n. 6. pro qua facit Baldus in l. fin. in fine, C. de servis fugitivis, appellans filium compositum quoddam, & facere videtur Sacra Scriptura Job. 10. ubi, Nonne sicut lac multisti me, & sicut casum me coagulasti? part. 1. tractat. 33. res. 54. & tractat. 24. res. 27. in fine. Vide verb. Affinitas, 31. 77. 22.

MATRIMONIUM

Quoad Procuratorem.

23. Matrimonium contrahi potest per Procuratorem, sicut tor potest alii contractus celebrari possunt. Et qui eorumdem Procurator vix potest esse formis visus, na, &c. quia est tantum instrumentum Et atatis ministrans verba, & notat Villalobos Nec debet rom. 1. tract. 13. diff. 9. n. 2. in eo non requiri determinatam ætatem, & institui Parochus posse sine scripturis & à fortiori sine Parochus & testibus, quamvis matrimonium postea coram prædictis sit in eundem. Potest non debet Procurator suum mandatum excedere, alioqui matrimonium foret nullum, part. 3. tra. 4. res. 250. S. Notandum est tamen, & infra.

24. Petes. An si missio Procuratore ad amentiam incidat, Matrimonium sit validum? Affirmat Sanchez de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 11. ipse verum num. 12. quia non est consensus virtute, non potest cum non sit revocatus, ob quam rationem non valet etiam Baptismus datus amentis antequam amentiam, ex c. maiores, datum de Baptismo. Sed contra sentit Pontius An si va lib. 2. cap. 15. num. 4. quia de se sit consensus actualis & virtualis cum amentis non possit habere consensum deliberatum, contractum in hoc enim comparatur mortuo. Ex per pro quo patet diversa esse rationem, si ratorem mandans tempore contractus dormiat, tempore quia tunc non est incapax consensus quo mandam. Aliam item esse rationem de eo, qui dans eva baptizatur in amentiam, nam Baptismus sit iam non requirit consensum actu, sed tantum, quod præcesserit, & non sit revocatus. Sanchez Confirmatur, quia si amentis esset affirmatus præsens, non posset contrahere per consensum ante amentiam explicatum. et gat. Pontius no go neque Procurator pro ipso, part. 3. tra. 4. res. 249. An matrimonium contractum per Procuratorem sit Sacramentum dicendum est supra 23.

25. Potest etiam matrimonium contrahi per litteras, cuius duplicem modum mentio per affert Villalobos tom. 1. tractat. 13. diff. 10. litteras.

num. 2. Primus est, quod exarentur litterae, & mittantur per nuntium cum potestate acceptandi consensum nomine contrahentis, quod est contrahere simul per litteras & procuratorem. Secundum, quod scribatur in litteris consensus & acceptatio traditionis alterius, qua coram Parocho & testibus legitur, si altera pars consentit, matrimonium tenet par. 203. tractat. 4. resolutione 250 §. 1. dem.

M A T R I M O N I U M

Quae ad denuntiationes.

Denuntiatio 26. **A** necquam Matrimonium contrahatur, praemittenda sunt tres denuntiationes tribus diebus praerequisitis festiuis continuis a proprio contrahentia a Tridentinum Parocho faciendae inter Millatino possunt tum solemnitas, ex decreto Concilij Tridentini sess. 24. c. 1. Ita tamen, ut si probabilis suspicio fuerit, per dictas denuntiationes matrimonium malignos est impediendum, vel vna, vel nulla denuntiatione praemissa, matrimonium contrahatur, & denuntiationes postea ante consummationem fiant, vel etiam, si ita Ordinarius visum fuerit, non fiant. Igitur

27. Contrahentes ante denuntiationes factas, peccarent mortaliter: sicut etiam Parochus tali matrimonio assistens. Ita Villalobos *romo 1. tract. 13. diff. 24 num. 2.* Matrimonium tamen esse validum, ut de claravit Sacra Congregatio apud ipsum *ibid.* & tenent DD. communiter contra Cephalum *lib. 3. consil. 417.* Imò si ex tribus mittatur vna, & impedimenti periculum probabiliter absit, probabile est, quod docuit Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 3. disputat. 5. num. 8.* non esse peccatum mortale, quamvis contra illum insurgat Basilius Pontius *lib. 5. cap. 30. num. 3. p. 3. r. 3. resol. 136. c. 141. p. 1. r. 8. ref. 19.* Non peccant mortaliter contrahentes absque denuntiationibus prima vice consummando matrimonium, dum sint certi inter eos nullum subesse impedimentum. Sotus, & alij, & non tenentur contrax. reddere

debitum altero coniugi ante denuntiationes, sed si prima vice consummatum est tenetur reddere. Henríquez; imò notandum est, quod si bono communi, vel speciali contrahentium, & non est facilis recursus ad ordinarium, pro ipsius petendis, possunt contrahere coram Parocho, & testibus, Sotus, & alij *ibid.*

28. In denuntiationibus non potest dispensare Parochus, nisi in articulo mortis conubinarius velit ducere conubinam in conscientia quierem, aut solum Ordinarium legitimam, & non esse narius facilis aditus ad Ordinarium *par. 3. r. pensare po. 4. resol. 254. in fine, & par. 5. r. 3. resol. 38. ref. sine vs.* Extra hunc casum dispensare potest solum Ordinarius, & quidem cum causa iusta, de qua vide Pontium *cap. 32. numero 2.* Adque verum est etiam translatione ipsarum, vsquequo contractus celebratus sit ex timore, ne malitiosè impediatur. Ita Coninch *de sacry. disput. 17. dub. 5. numero 53.* Nominè Ordinarij Sanchez *An nomine disput. 3. num. 4.* intelligit tam Episcopum, Ordinarij quam alios Praelatos habentes iurisdictionem quasi episcopalem, ut Abbates, carius *Ge. & c.* Sed Pontius *cap. 3. num. 1.* intelligit solum Episcopum, & adducit pro se declarationem Cardinalium, cuius etiam meminit Villalobos *diff. 23. num. 6.* qui tamen addit, circa hoc seruandam esse consuetudinem *par. 3. tract. 4. resol. 237.* Et dispensare posse Vicarium Episcopi Generalem, quia est Ordinarius, nisi talem facultatem sibi Episcopus reseruauerit, quod ante ipsum docuerat Sanchez *ubi supra. n. 13.* sed contra ipsum, insurgit Pontius *ubi supra.* ex declaratione supradicta, & praeterea ex limitatione ipsius. Nam si Episcopus potest sibi talem facultatem reseruare, signum est, quod eam Concilium non delegauit Vicario eo ipso, quod Vicarius est *par. 3. tract. 4. resol. 238.*

29. Docet etiam Sanchez *lib. 7. disp. Et vtriusq. 7. n. 7.* quod si sponsi sint diuersae diocesis, sufficit dispensatio alterutrinus Episcopi, quia in hac re sponsi se habent vt sponsi, vel vna persona. Contrarium tenet Pontius *numero 9.* quia contingere potest, vt impedimentum, quod in vna diocesi

ignotus in alia notum sit, ac proinde ex dispensatione denunciacionum in vno loco non sequi dispensationem in alio par. 3. tract. 4. resol. 139.

matrimonium. Vide illum part. 3. tract. 4. resolutione 221.

Denunciaciones fieri debent in Parochiis, in quibus sponsi diuini commorati sunt.

30 Denunciaciones debeat fieri in Parochiis, ubi sponsi diuini versati sunt, & principalitatem habuere larom. Ita Sanchez tom. 1. lib. 3. disput. 9. num. 6. & Nouarius concl. 74. numero 3 & sic declarauit Sacra Congregatio apud Daualos par. 2. cap. 16. num. 19. Sed Pontius ca. 30. numero 3. ait, se talem declarationem non inuenisse, & de iure sibi videri, quod si denunciaciones fieri debeant in Parochiis, ubi habitant, etiam ex modico tempore, quia habent propriam contrahentium Parochiam. Ad vero expediendum in aliis etiam fieri, ubi diuini versati sunt, arbitrio Episcoporum relinquit par. 3. tract. 4. resol. 235.

An fieri possunt extra Ecclesiam?

31 Denunciaciones fieri posse extra Ecclesiam, docet ex Sanchez, Villalobos tom. 1. tract. 13. disput. 4. num. 3. si locus aptus est ad diuulgandum. Sed contrarium tenet Pontius ubi sup. num. 3.

Diebus profestis, aut festis interpolatis, vel immediatis?

Qui etiam contra Sanchez docet, non posse fieri in die profesto, quamuis popularis, qui solet in festis interuenire, concurrere. Nota etiam, quod non est peccatum mortale, denunciacionis fieri in tribus festis non continuis, sed aliquo festo intercep. Ita Villalobos ibid. contra Henriquez lib. 11. cap. 7. num. 1. in gloss. litt. C. in die festis coarctatis immediato sibi succedentibus immediatio de etiam profesti, ut tribus diebus Paschae, fieri non possunt, vnde docet ex Sanchez Layman lib. 5. tract. 10. par. 2. cap. 4. num. 10. inter vnam & aliam denunciacionem duorum saltem dierum spatium debere intercedere par. 3. tract. 4. resol. 236. Nota etiam, & infra.

An ex vi denunciacionum reuelandum sit impediens occultum?

32 Ex vi denunciacionum, Sanchez tom. 1. lib. 2. disp. 13. num. 2. tenet reuelare impediens etiam occultum, qui illud idus scit: quia ex c. preterea, de spons. vni. testis sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum. Sed Pontius cap. 3. num. 5. id negat, & solide probat oppositum. Et negat etiam, vnum testem sufficere ad impediendum

MATRIMONIUM
Quoad Parochum & testes.

1 Matrimonium ex Concilio supra citato requirit presentiam non debet Parochi & duorum testium. * Et qui interrogare dem Parochus debet interrogare spon- spon- sos de muro consentu, an scilicet libere consentiant. Non tamen, an aliquod impedimentum habeant. Ita Sanchez tom. 1. lib. 3. disp. 38. num. 8. contra Veracruz append. dub. 2. concl. 1. Imo, vridem ait, si coalter Parochus libere consentire, non peccat mortaliter, non inuelligando consentum par. 3. tract. 4. resol. 294. Debet etiam Parochus intellecto consentu dicere: Ego vos con- sigo in nomine Patris, &c. vel alia verba iuxta Provincie consuetudinem, vt habet Concilium. Sed si omittat, peccabit solum venialiter; quia nec materia est grauis, nec obligatio ex Concilij verbis deducitur. Ita Coninch de Sac. disp. 27. dub. 4. num. 43. contra Rebellium par. 2. lib. 1. quest. 7. sect. 2. num. 4. par. 3. tract. 4. resol. 256.

34 Parochus matrimonio assistens, secundum Pontium lib. 5. cap. 16. num. 4. debet esse illius, in cuius Parochia contrahitur, & adducit multas declarationes, non quidem id exprimentes, sed ex quarum verbis id colligit. Vt cum satis probabilis est opinio Sanchez tom. 1. lib. 3. disp. 19. num. 11. quod possit esse Parochus alterius etiam in Parochia alterius, vt Parochus viti in Parochia for- mae, & e contra, quia in hoc Parochus vel non exercet iurisdictionem, vel non contentiosam sed voluntariam, par. 3. tract. 4. resol. 232. Et si vero assisteret Parochus neutrius coniugis, vel alius sacerdos, absque licentia proprii Parochi, incurreret ipso facto suspensio- ne Trident. sess. 24. cap. 1. de reform. Vbi correcte & moderata fuit poena excom- muniata in Clem. 1. de prim. vt declarauit S. Coa-

Et formam benedictio- nis profer- re iuxta consuetu- dinem.

Neutrius tam Parochum spon- si, quam spo- sae, & Paro- chi vnius in Paro- chia alte- rius.

Minime vero omni- no extra-

noii fineli-
aentis pro-
prij.

3. Congregatio apud Hurradum de matr.
disp. 15 diff. 17. n. 55. Moderata etiam fuit
pena suspensionis triennalis cap. ult. 3.
fn. de cland. contra Parochum assisten-
tem matrimonio clandestino, & com-
munita in arbitriam Ordinaria, quia
matrimonia clandestina ex quo irritata
sunt, non sunt amplius adeo perniciosa.
Ita Hurrad. *Ibid.* contra Coninch parte 5.
tract. 10. resolutione 33.

Parochus
excomuni-
catus, &c.
validè assi-
sit.

35 Parochus excommunicatus, sus-
pensus, irregularis, validè matrimonio
assistit, & licentiam darassistenti. Vide
validè assi-
sit. V. Parochus, & n. 10. immo matrimoniū
celebratum a Parocho, qui communiter
ita reputatur tamen sine titulo, & inua-
lidè beneficium obtinens, nullatenus à
vulgo probabiliter reputatur Parochus
omnia ab illo gesta sunt valida, sic etiam
ludè agit. & matrimonium par. 9. tr. 7. resol. 45. &
Concessio si-
extorta si-
ne veritate
est nulla. si licentia Parochi extorta fuit dolo, &
mendaciis, si concessit licentiam, ad-
tendo si vera sunt, quæ præponuntur,
clarum est deficiente veritate quod cō-
cessio est nulla, si cū nihil expresserit.
Diana, & alij par. 9. tract. 7. ref. 20.

Matrimo-
nium contra
sine presentia
Parochi, aut
testium; Affir-
mative respon-
det Sotus in 4. dist. 22. q.
aut testibus 1. art. 2. & assignat quatuor casus. Primus
in nullo ca-
sū est vali-
dum.

36 Petes. An in aliquo casu validum
sine presentia Parochi, aut testium; Affir-
mative respon-
det Sotus in 4. dist. 22. q.
aut testibus 1. art. 2. & assignat quatuor casus. Primus
in nullo ca-
sū est vali-
dum. est, si concubiniarius in articulo mortis
veller concubinam ducere, ad legitimā-
dos filios, vel alium finem honestum, &
non esset copia Parochi, aut testium.
Secundus, si virgo nobilis sub tutela in-
qui tutoris ex istis, timeret, tutorem
daturum eam in uxorem viro plebeio.
Tertius, si concubiniarius facientes,
vel alia ratione comprehensit, ne in peri-
cula ob concubinatum incidant, subito
matrimonium ineant. Et quartus, si ali-
qui, quibus expedit nubere, si publicè &
cum assistentia Parochi & testium nu-
berent, iniquum aliquod impedimentū
meruerent. Sed hæc omnia bene refellit
Pontius lib. 3. cap. 6. num. 3. quia Tridenti-
quamvis in aliquo casu denunciations
omitti permittat, nunquam tamen om-
mitti posse inquit presentiam Parochi,

& duorum testium par. 3. tr. 4. resol. 234.
& par. 3. tr. 3. resol. 98. Sed aliqui dicunt
aliquando omitti posse par. 10. tr. 13. resol.
15. & saltem sufficiat quod casu accidit.
Ibid. resol. 10. dummodo intelligat quæ
sunt. *Ibid.* resol. 20. etiam per internuntii-
um, *Ibid.* resolutione 17. etiam si Episco-
pus interdixisset *Ibid.* resol. 23.

37 Imò Comitolus lib. 1. quasi. 120. Verum est,
num. 3. docet, presentiam Parochi & te-
stium requiri, etiam quando matrimo-
nium invalidum cum dispensatione Pö-
llis contra-
ctibus revalidatur, & sic declarasse Clē.
cū sit in-
VIII. Sed ego contrarium teneo cum
Rebellio par. 2. *ibid.* 3. quasi. 9. punct. 5. & postea cum
6. si impedimentum sit omnino occultum,
& ad forum externum deducitur non
possit. Ratio est: quia Tridentinum re-
quirit huiusmodi presentiam ad exter-
minanda matrimonia clandestina, hoc
autem non est tale, quia contractum est
in facie Ecclesiæ, & quidem quoad ap-
paretiam & præsumptionem externā,
validè; ergo. Ad responsionem Clem.
respondeo, de illa non constare authen-
ticè, par. 2. tr. 15. resol. 1.

38 Petes secundò. An matrimonium
contractum sine Parocho & testibus
transeat saltem in sponsalia de futuro?
Respondeo, transire, inquit Henriquez
lib. 12. cap. 5. n. 4. cum alijs. Sed contra
tenendum est cum Barbosa de pos. Episc.
par. 2. alleg. 32. nu. 143. etiam si iuramento
confirmatum sit; nam cum sic contra-
hentes contraveniant dispositioni Cō-
cilij, & peccent mortaliter, viden-
tur facere actum illicitum potius,
quàm aliqua ratione validum. Et
ita declaravit Sacra Congregatio
apud Cenedum 99. cav. quasi. 30.
numero 28. igitur tales possunt sine
vlla iudicis auctoritate à tali contractu
discedere, & cum alijs contrahere.
par. 3. tractat. 4. resolutione 258. Testes
ad valorem matrimonij sat est, audi-
ant vocem contrahentium, dummo-
do habeant notitiam vocis illorum, &
si eos non videant. Grat. par. 8. tract. 7.
resol. 68.

Verum est,
quod si so-
mel coram
illis contra-
ctus sit in-
validè, &
postea cum
dispensatio-
nercuni de
tur, nõ re-
quiritur de
novo eorū
presentia.

Si autem
contrahatur
in nullo ab-
illis, nec om-
ter pro spō-
nibus.

Valet ma-
rimonium
si testes au-
diant vocē
contrahen-
tium.

39 Validum nunc est matrimonium, quod contrahitur coram duobus testibus sine parcho, si parochia non habeat parochum, nec Cathedralis Episcopum: nec alium qui sit delegatus, vel si ille propter metum hæreticorum lateat. ita declaravit S. Congregatio ad Tridentinū, anno 1603, 19 Ianuarij pro Episcopo Tricarientiensi p. 11. r. 6. r. 1. Validum quoque censetur matrimonium contractū sine testibus & parcho, in loco ubi Tridentinum non est receptum, etiam si contrahentes sint incolæ loci, in quo est receptum (quia in conflictu opinionū, qualis hic est, favendum matrimonio; Idem potiori iure locum habet in captivis apud Turcas p. 11. r. 8. r. 56. imo Layman eandem rationem putat esse in hæreticis qui habitant in parochia, in qua Tridentinum est receptum, eò quod talis censetur esse voluntas Pontificis, ad evitanda plurima incommoda inde oriunda; quod tamen Busebaum non putat admittendum. *ibidem*.

M A T R I M O N I U M

Quoad alia.

An matrimonium contrahi possit in domo?

40 Quoad locum contrahendi matrimonij petes primò. An possit Episcopus prohibere ne matrimonia domi contrahantur? Negativè respondet Barbosa de potest. Episc. par. 2. alleg. 32. numer. 18. & ita declaravit Sacra Congregatio apud Rebellium par. 2. lib. 2. quest. 7. sect. 1. numero 11. & rationem adducit Reginaldus tom. 2. lib. 31. cap. 33. numero 242. quia ubi nullum est impedimentum, Parochus coniuagere debet volentes contrahere in facie Ecclesiæ, ut constat ex Trident. sess. 14. cap. 1. ut verò matrimonium in facie Ecclesiæ celebrari dicatur, non est necesse, ut in ipsa Ecclesia materiali fiat, sed ut testatur Abbas in cap. fin. de clau. distin. disponat. numero 9. satis est, si fiat coram fidelium multitudine. Et hodie satis contractum in facie Ecclesiæ dicitur, si contrahatur coram Par-

cho & duobus testibus post tres decennationes. Sed Patres Concilij Provincialis Colonienſis 2. cap. 33. & Synodus Panormitana 1615. parte 2. numero 22. prohibent matrimonia domi sine iusta causa celebrari. part. 3. tract. 4. resolutione 299.

41 Petes secundò. An sponsus profecti recreationis causa possint ibi contrahere? Negativè respondent Cenedo quest. 30. num. 60. & alij communiter: quia tales non contraherent coram proprio Parcho, vel alio de eius licentia, sed S. v. Matrimonium num. 1. & alij dicunt, proprium Parochum in ordine ad matrimonium esse Parochum, in cuius Parochia aletur et habitat, etiam ex parvissimo tempore; & ita videtur determinasse Sacra Congregatio apud Pontium lib. 5. cap. 13. §. 1. num. 4. unde videretur respondendum ad petitionem affirmativè. Sed quia de hac declaratione non constat authenticè, non discedere à prima sententia, pro qua Menochius vol. 4. cons. 578. adducit quatuor Rotæ decisiones, part. 3. tr. 4. resol. 231.

42 Deinde quoad tempus Matrimonium semper celebrari potest, etiam tempore interdicti. Vide V. Interdicti, numero 10. Excipe tamen ex Tridentino sess. 14. cap. 10. tempus interclusum à media nocte præcedente primam Dominicam Adventus usque ad festum Epiphaniæ: & à media nocte ante festum IV. Cinerum usque ad Dominicam in Albis part. 3. tractat. 4. resol. 202. in quibus non prohibetur consummatio matrimonij, ut docuit Caietanus v. Matrimonium c. ult. nec traductio sponsæ in domum sponsi priuata, ut docuit Syluester V. Matrimonium 7. quest. 2. Sed prohibetur benedictio nuptialis, & traductio sponsæ solemniter, *ibid.* in fine, & ref. 266. §. Ex his & secundum Pontium lib. 6. c. 8. num. 13. ceremoniæ etiam, quæ ab Ecclesia prosecuendis nuptiis viduorum designantur; nam licet hæc non sint benedictio nuptialis, sunt tamen solemnitas nuptialis, in canonibus, tam antiquis, quam recentioribus interdicta. Vide testatur, Salmanticæ quibusdam

Nuptia quando celebrari prohibentur?

Et quid prohibentur?

busdam nobilissimis viduis Nuncium Apostolicum denegasse licentiam contrahendi in Quadagesima. Aduerte autem hic primum cum Henricus apud Filliuccium 10.3. tr. 10. part. 2. cap. 4. num. 168. benedictionem secundarum nuptiarum, vbi fieri consuevit cum viduis, quorum alter benedictionem non suscepit in primis omitti posse sine mortali; quia talis consuetudo non est inducta cum tanto rigore. Imò Sorus in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 2. probabiliter docuit, omittere benedictionem in primis nuptiis, secluso contemptu & scandalo, non esse mortale, quia est omisio tantum cuiusdam Sacramentalis non tanti momenti part. 3. tractat. 4. resolutione 65. Aduerte secundò, Pontium lib. 6. cap. 8. nu. 10. existimare, quòd sit peccatum mortale, traducere solemniiter sponsam in domum sponsi, & conuiuia facere in his temporibus: Sed Sanchez tom. 2. lib. 7. disputat. 7. num. 18. probabiliter docuit, non esse peccatum, vel, si sit aliquis excessus, esse tantum veniale: nam id obtinuit vsus, conuiuentibus Prælati part. 3. tractat. 4. resol. 202. in fine, Et 206.

43 Aduerte, quòd raptus, consentiente puella, parentibus iuictis non dirimit matrimonium. Cornejo, & alij. part. 10. tractat. 16. resolutione 84. Vide verb. Raptus.

MEDICVS.

Medicus in sua dicitur firmo Confessione. In applicando medicamento. In vitanda occasione peccandi causa curationis.

Medicus non potest infirmos visitare vltra tertium diem, si de illorum Confessione fidem non habeat à Confessario subscriptam. Vide verb. Confessionis, numero 15.
 2 Medicus non potest omittere medicamentum certum, & applicare infirmo dubium. Vide verb. Optio, n. 5.
 3 Chirurgus expertus se, dum medetur pudendis sceminarum, in pollutionem consentire, non potest se tali periculo, sine peccato, committere. Vide verb. Periculu, n. 1. si verò abest periculù cõsensu, potest mederi. Vide verb. Polucio, n. 3. Summa Diuina.

4 Medicus, qui absque causa legitima concederet licentiam edendi carnes in vigilia contingente in die Veneris, an debeat in Confessione explicare hanc circumstantiam, vide verb. Circumstantia, num. 84.

Et in dicitur licetia carniu diebus prohibita.

MENDACIUM.

Mendacium dicitur, verbu falsum cū intentione fallendi, est triplex perniciosum, officiosum, iocosum. Primum est, quod vergit in alterius detrimentum; secundum, quod potius in utilitatem; tertium quod nec detrimentum respicit, nec utilitatē. Omne mendacium est peccatum, & si accedit iuramentum, est periurium, de quo vide verb. Iuramentum. Quamuis enim, vbi diximus, liceat aliquando equiuocè respondere, at numquam licet mentiri. Circa obligationem rei & testium, dum interrogantur à iudice, de non mentiēdo. Vide verb. Reus, & verb. Testes. ¶

Mendaciu quid. Quotuplex

2 In mendacio commissio in confessione aut iudicio, Caietanus in 22. quæst. admittat 69. art. 1. non admitti paruitatem materia; quia, cum sit contra veritatem iudicij, in quantumvis parua materia erit mortale, sicut diximus de iuramento Sed ego contrarium teneo cum Reginaldo rom. 2. lib. 24. cap. 1. sect. 4. n. 44. siue legis materia mendacij sit præcipua, de qua iudicatur, siue circumstantia; dummodo non vitiet absolutionem; vt diximus verb. Confessionis, num. 35. & non accedat iuramentum; quia alias gratis dicitur, in materia iudicij non posse esse leuitatem materia; part. 5. tract. 5. resol. 27. Et aliqui dicunt, non esse mortale narrare historiam aliquam Sacram cum leui aliqua mutatione. part. 10. tract. 16. resolutione 37.

An omne paruitatē materia.

3 An obijcienti falsum, vel occultum crimen liceat respondere, mentiris? vide verb. Compensare, num. 4.

Et licet aliquando respondere mentiris?

M E T U S.

*Metus mi-
nuit volun-
tarium.*

*Et idem ex-
cusat à pec-
cato.*

Voluntarium dicitur duo, pro-
cedere à principio intrinse-
co, & à principio cognoscitio. Defectu
secundi minuitur per ignorantiam, de
qua dictum est sub eius nomine: defectu
primi per metum. Et quia tam pecca-
tum, quam contractus exigunt volun-
tarium, videamus primum, quando metus
excusat à peccato, mox quando irritat
contractum. Est autem duplex, grauis, &
leuis, ad quem reducitur reuerentialis.

M E T U S.

excusans à peccato.

*Si est gra-
uis, & res
non sit in-
trinsecè
mala.*

Metus grauis cadens in vitium
constantem, qualis est mortis
aut mutilationis propria, filiorum, vel
aliorum coniunctorum in primo gra-
du, amissionis omnium bonorum, car-
ceris perpetui, verberum, & similia.]
excusat à peccato in his, quæ non sunt in-
trinsecè malè: præsertim si sint solius
humano prohibita: nam leges humanæ
non obligant cum tanto rigore.*

*Ut celebra-
re sine al-
tari.*

*Vestibus sa-
cris, vel
lumine.*

*Cû censu-
ra.*

*Absq; mi-
sione aquæ*

Et similia.

3 Igitur in optimis, ex metu mortis,
vel alterius grauis damni, non in con-
temptum Religionis incusso, licitum
est celebrare Missam sine altari, sine
vestibus sacris, vel lumine. Ita Azorius
tom. 1. lib. 1. cap. 11. questione 11. contra Ca-
jetanum in 1. 2. quest. 96. art. 4. part. 3. tra-
ctat. 6. resolutione 48. §. secundò, & resolutione
83. §. 1. Item celebrare cum aliqua
censura, & post cibum. Ita Ochagavia
de Sacrament. tractat. 1. quest. 12. num. 15.
part. 1. tractat. 3. resolutione 39 & sine mi-
sione aquæ. Ita Becanus tom. 2. tractat. 2.
cap. 6. quest. 4. num. 8. resolutione 83. cit. Item
Sacramenta conficere in materia dubia.
Ita Henriquez lib. 1. cap. 9. num. 7. in gloss.
lit. B. Et ministrare Eucharistiam pec-
catori occulto. Ita Nugnus in 3. part. tom.
1. q. 80. art. 6. diff. 4. part. 3. tract. 6. resolut.

4. §. à 5. Septimò. Et Secundum Sancium
disputat. 35. num. 6. proferre sine intentio-
ne absolutionem in indispositum, vel
scrupulosum non habentem materiam.
resolut. 83. cit. §. Notandum. Et nullo tamè
metu licebit celebrare cum calice, aut
vestibus nimium fordidis: seruanda e-
nim est cum omni periculo reuerentia
debita tanto Sacramento resolutione 48.
cit. §. Secundò in fine. Item licet ex metu
gravi Inire matrimonium inualidum
propter impedimentum dirimens, cum
intentione non consumandi. Ita Val-
quez in 1. 2. disput. 161. c. 3. numero 18. con-
tra Nauarrum c. 27. numero 141. resolut.
48. cit. §. Tertio. Item communicare cum
excommunicato non tolerato. Ita Sua-
rez de cens. lib. 6. sect. 3. num. 10. contra
Cajetanum in 1. 2. quest. 15. artic. 3. Ibidem
§. Quarto. Item adultus nõ tenetur Eu-
charistiam, vel Baptismum suscipere
cum periculo mortis, si est moraliter
certus de contritione. Ita Aragonius in
2. 2. quest. 6. art. 3. dub. 1. contra Azorium
tom. 1. lib. 1. c. 11. quest. 2. resolut. 81. cit. §. ¶ &
de Baptismo in resolutione 48. cit. §. ¶ Quin-
to. Vide Verb. Baptis. in num. 2. §. ¶ Item
contra Valentiam tom. 3. disp. 9. quest. 3.
punct. 1. licet ex metu mortis non liceat
directè innocentem occidere, licitum
tamen est, occisi carnibus vesci; quia vel
esus carni non est de iure naturali
prohibitum, vel non prohibitum cum vi-
ta discrimine. Idque siue mors immine-
at ab intrinseco per famam, siue ab ex-
trinseco comminante. Ita Lessius lib. 4.
c. 3. dub. 2. num. 10. vnde à fortiori sequi-
tur, in morbis aliquid humanæ carnis
alteratum sumere, & ad conseruandum
vigorem sanguinem humanum haurire,
non esse illicitum part. 3. tract. 6. res. 48.
Et tandem ex metu graui licitum est
cooperari peccato proximi materiali,
si dicemus verb. Peccatum, falsam Reli-
gionem simulare, vt diximus verb. Fides,
à num. 9 & sibi falsum crimen
imponere, vt dicemus V.

Reus, num. 13.

METUS

METUS IRRITANS
Contractum.

Motus irri-
cat etiam
contractus.

Et si est in
iusus pro-
babile est
irritare,
etiam iure
naturæ,
contractus
lucratiuus.

4 Primò, quoad contractus lucra-
tios donationis, & promissio-
nis, si ex metu iniusto celebrentur, pro-
babile est, iure naturæ esse validos, vt
docent Sotus in 4. dist. 29. quest. 1. art. 3.
& alij. Sed æquè probabile est, esse in-
validos, & non parere obligationē nec
naturalem, vt docet Pontius lib. 4. c. 6. n.
4. nam innumeri ferè Doctores tenent,
eum, qui aliquid per vim & metum
extorquet, teneri in conscientia resti-
tuere: quod falsum esset, si talis dona-
tio transferret dominium, & iure natu-
rali valeret. Probat etiam Pontius ibi-
dem cap. 8. contra Saacchez lib. 4. dispu-
tat. 8. numero 4. huiusmodi contractus
gravi & iusto metu celebratos, non so-
lum iure naturæ, sed etiam positio irritos
esse: & ad illorum rescissionem requiri
sententiam iudicis, non quidem irri-
tantis, sed solum irritos declarantis. Ex
hac ergo opinione sequitur primò, pro-
missiones factas latroni propter metum
iniustum nullam obligationem inducere
ex iustitia. Secundo stuprantem puel-
lam per metum, teneri ad restitucio-
nem. Tertio, prorogationem cuiusvis
iurisdictionis metu extortam iure na-
turali, & positio nullam esse, sicut et-
iam mandatum metu extortum ad ali-
quid agendum. Quarto, priuilegia & dis-
pensationes metu extortas nullas esse,
nisi concederentur titulo compensatio-
nis ob obsequia exhibita. Quintò, re-
nuntiationem beneficij metu factam
non prodesse ei, qui beneficium accipit.
Et tandem excommunicationis abso-
lutionem, vel reuocationem censuræ
metu extortam, non suffragari excom-
unicato. Quæ omnia docet Pontius *ubi
supra part. 3. tr. 5. resolutione 118.*

Quid de
onerosis.

5 Secundo, quoad contractus onero-
sos, in quibus datur res pro re, vt sunt
venditiones, promissiones reciproæ
&c. Rebellus par. 2. lib. 1. quest. 5. concl. 3.

numero 5. inuvalidos etiam iure natura
eos existimat, si metu graui, eo que in-
iusto celebrentur. Sed Pontius c. 7. num.
2. putat esse validos, non solum iure na-
turali, sed etiam positio, quamuis ra-
tione metus detur actio. Excipit tamen
contractus ludi, & alienationis rerum
Ecclesiasticarum. Et assignat rationem
disparitatis eum contractibus lucra-
tuis supradictis. Igitur secundum Ponti-
um, qui iniusto metu rem alterius emit,
non tenetur in conscientia illam, eius-
que fructus, antequam venditor rescis-
sionem postulet, restituere. *part. 3. tract.
5. resolutione 119.*

6 Tertio, quoad omnes contractus,
docet Leslius lib. 2. c. 17. dub. 7. numero
46. irritos esse, non solum si ex graui, sed
etiam si ex leui metu iniuste incusso ce-
lebrentur. Tum ex *L. metum. ff. quod me-
tus causa.* Tum etiam, quia metus leuis
aliquando non minus conturbat homi-
nem, quam grauis: & sic eum sua liber-
tate per iniuriam priuat. Ex quo infert
primò rescindi posse contractus cele-
bratos cum solo metu reuerentiali, &
eum, qui commodum inde reporta-
uit, teneri ad restitutionem. Secundo,
uxorem in aliquem contractum con-
sentientem eo quod non audeat cõtra-
dicere marito, timens iurgium, & au-
sterum conuictum, posse reuocare con-
sensum, & eos, qui inde commodum
reportant, ad restitutionem teneri.
Tertio, obrenta per preces importu-
nans, volutate concedentis repugnan-
te, id est tuenda esse, sed hoc cum certis
limitationibus. Sed Pontius lib. 4. c. 10,
numero 5. (* licet dictas consequentias
admittat, quia existimat metum reue-
rentialem esse grauem, & cadere in vi-
rum constantem, sicut etiam preces im-
portunas, vt dicemus numero 9. tamen
circa conclusionē de metu leui *) con-
trariū tenet, quia metus leuis ita in
potestate illum patiens, a quo proinde
refutari potest. Quod si non vult refuta-
re, videtur omnino volutate operari.
Et Sarmiento tenet, contractum ex leui
metu valere etiam in foro externo &
in his, quæ ex leui metu gesta sunt, nul-
lam

Et generalē
ter de omni-
bus, quādo
metus est
leuis?

lam iure civili rescissionem dari. Vtraque sententia est probabilis *partes. tractatus 5. resolutione 117.*

Metus grauis iniustus 7. Quarto, specialiter quoad contractum matrimonij, metus grauis iniuste illatus inualidat, non solum iure Ecclesiastico, & in Ecclesia, sed etiam iure naturali & extra Ecclesiam, Ita D. Thomas in 4. distim. 29. quest. v. artic. 3. quest. 1. in corp. & post illum Pontius. & alij *contra Sanchez. part. 4. tract. 4. resol. 33 §.* **Notandum est.** Et eadem est ratio, si metus inferatur in constituendo Procuratore matrimonij: quia eadem libertas, quae requiritur tempore contractus matrimonij: requiritur etiam tempore, quo Procurator constituitur. Ita Pontius *cap. 14. num. 6. ibid. §.* **Nota etiam.** Nota tamen, quod quamuis matrimonium metu graui, & iniusto contractum sit nullum, & parentes ita cogentes, filios peccent mortaliter, non tamen contrahunt excommunicationem Tridentini *sess. 24. capite 9. latam contra iudices, & Magistratus cogentes, & c.* Ita Villalobos *tom. 1. tractat. 13. diff. 38. numero 4.* Item hanc excommunicationem non incurrit Reges & Imperatores; quia hi non veniunt in constitutione poenali, nisi exprimantur, vt alias exprimit idem Tridentinum *sess. 12. cap. 1. ibid. resol. 132. §.* **Non desinam.** Ex graui autem & iniusto metu etiam sponsalia irritantur. Non solum si iuramentum non accedat, vt docet Henriquez *lib. 11. cap. 9. num. 6.* sed probabiliter etiam si accedat; nam iuramentum metu extortum non confirmat contractum, sed relinquit illum in suo valore, vel nullitate. Igitur hoc iuramentum non obligat, nec relaxatione indiget. Probatum autem ex *cap. ex lit. de desp. impub. quod Alexander de Neuo ibid. num. 5. explicat: de sponsalibus firmatis iuramento. Quod autem iurans soluere. vsuras, teneatur illas soluere ex cap. debitores. de iureiur. idem est, quia contractus vsurarius prohibetur principaliter ad bonum priuatum, vnde non est paritas cum sponsalibus coactis, quae ob vtilitatem publicam sunt prohibita. Ita Sanchez de matr. tom. 1. lib.*

4. disputat. 21. numero 3. Adde, probabilem esse sententiam Syluestri *verb. iuramentum 44. quest. 8.* quod iuramentum metu extortum non solum non confirmet contractus alios prohibitos, sed nec obliget, & relaxatione indigeat, quamuis contraria Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 2. c. 11. de num. 14.* sit probabilior *part. 4. tractat. 4. resol. 278. & part. 4. tractat. 4. resol. 28:*

8. Sed supersunt aliquot dubia. Pri- *Et ad con-*
mum est. An si grauis metus iniuste *in. trahendū*
feratur, non ad contrahendum determi- *cū indiui-*
natē cum tali indiuiduo, sed indeter- *duo vage.*
minatē & in genere, cum vna v. gr. ex-
filiabus Perri, matrimonium sit nullum?
Et affirmatiue respondeo cum Pontio *lib. 4. cap. 14. num. 14. & aliis contra Azor-*
rium *tom. 1. lib. 1. cap. 11. quest. 11.* Et ratio
est, quia matrimonium non solum de-
bet esse liberum quoad electionem per-
sonae, sed etiam quoad electionem sta-
tus. Nec obstat, quod alicubi accepta
sit consuetudo, & lege induci possit,
quod aliqui contrahere non possint, nisi
cum aliquibus ex certo genere, nam hi
non coguntur contrahere; sed contra-
here cum persona ex tali genere, si ve-
lint. Et praeterea talis lex & consuetudo
acceptata est voluntate & moribus v-
rentium, ac proinde non venit totaliter
ab extrinseco. *part. 4. tractat. 4. resolu-*
tione 33.

9. Secundum dubium. An matrimo- *An matri-*
nium ex iniusto quidem, sed leui metu *monij ex*
contractum, sit nullum, quando reuera *iniusto, sed*
est talis, vt deficiente metu matrimo- *leui metu*
nium non fieret? Et Doctores commu- *celebrati,*
niter respondent negatiue, quia qui *si nullum;*
ex metu leui operatur, censetur libere
& voluntarie operari, cum posset me-
tum deponere & non agere. Vide Pon-
tium *cap. 18. num. 2.* Nauarrus tamen *cap. Et an me-*
17 *numero 29. & alij apud Sanchez tom. tus reueren-*
1. lib. 4. disputat. 17. num. 2. tenent, in tali
tialis, &
casu matrimonium fore nullum part. 3. qui oritur
tractat. 4. resol. 250. & tractat. 5. resol. ex importu-
117. §. **Notandum.** Aduerte hic, quod in *nis precibus*
hoc ordine ad irritandum contractum, *dicendus*
praesertim lucrativum, & liberalem, sit grauis.
probabile est, metum reuerentialem
esse.

esse gravem & cadere in virum constan-
tem, sicut etiam preces importunas,
dummodo non indicant tantum ad con-
trahendum, sed faciant non libenter cō-
trahere, & metus reverentialis sit indigna-
tionis gravis & diuturna, etiam sine
minis, & verberibus, preces verò instā-
tissimæ & sæpius repetitæ iuxta l. i. Cod.
de petit. bon. Ita tenet Pontius lib. 4. cap. 5.
num. 6. contra Sanchez tom. 1. lib. 4. disp.
6. num. 7. quæ sine dubio vera sunt, quā-
do cum metu reverentiali coniungitur
etiam læsio, ut ait Farinacius frag. crim.
part. 2. num. 130. aut accedunt preces im-
portunæ, ut tenet Afflictus decis. 69. part.
3. r. 5. ref. 20.

Metus in-
iuste in-
iustus non ir-
ritat ma-
trimoniū.

10. Tertium dubium. An metus iuste
illatus invalidet matrimonium? Negati-
vè respondet cum communi DD. sen-
tentia. Vnde, si inventus in stupro offerat
matrimonium, nē iustitiæ prodatur,
hoc matrimonium iustum est, quia iuste
pro di poterat. Secus autem, si matrimo-
nium offerat ob timorem mortis com-
minatæ, quia metus mortis iniuste in-
curreretur. Ita Pontius cap. 19. n. 10. Item,
si iudex eum, quem ad mortem, vel aliā
gravem pœnam damnare debuerat, im-
punitate oblata, invitet eum ad ducen-
dam in uxorem filiam occisi, verb. gr.
matrimonium non est invalidum; quia
metus iuste incurritur ad compensandū
dammum, & c. Secus verò, si iudex offerat
impunitatem, ut filiam suam vxor-
em accipiat: quia hic non tendit ali-
quo pacto in compensationem delicti.
Ita etiam Pontius ibidem part. 3. tractat. 4.
resolutione 228. Et part. 9. tractat. 8. resolu-
tione 29. Sed cogens si fuit particeps
culpæ metus alteri illati, non tenetur in
pœnam iniuriæ conditione illatæ, vnde
non manet obligatus ad contrahendū.

Quid ad in-
dicem lege
infra.

Verum hic obiter. At si iudex
cogat aliquem ad contrahendum secū-
dum iuste allegata, licet à parte rei com-
pulsio sit iniusta, valet matrimonium,
& è contra si iniuste secundum allegata
compelleret; quamvis iniustum est,
non valet matrimonium. Perez, & alii,
part. 9. r. 8. ref. 26.

11. Quartum dubium. An matrimo-
nium contractum ex metu iniusto &
gravitantum vnius, dissolvi possit resi-
liente eo, qui metum non est passus? Ita
respondet Sanchez disp. 15. n. 5. Idque,
etiam si ipse metum intulisset alteri cō-
iugi; nam non tenetur stare in pœnam
delicti coactionis, quia nemo tenetur
subire pœnam ante sententiam iudicis,
nec ratione iniuriæ illatæ; quia hæc ini-
uria; nisi aliud damnum securum sit,
non est tanta, ut aliter, quam per matrimo-
nium, resarciri non possit. Sed contra
Sanchez insurgit Pontius cap. 15. nu-
3. existimans, talem coniugem, si me-
tus particeps, aut conscius sit, teneri
stare matrimonio, si alter velit, etiam
ante sententiam. Et hoc ratione ini-
uriæ illatæ, quam naturali iure com-
pensate tenetur, & cum possit, compen-
sate debet in eodem genere, vim scilicet
inferendo sibi, & à matrimonio non re-
cedendo. p. 3. r. 4. ref. 229.

An verò si
iniuste in-
feratur v-
ni iustum,
qui metum
non est pas-
sus, resilire
possit?

12. Peres. An qui minatur malum,
quod iniuste inferre potest, absque rati-
onabili animo inferendi, retinere sibi possit id
quod per talem metum extorqueat?
Verbi gratia. Potest quis accusare ho-
micidam iniuste, minatur illi, ut nisi sol-
vat centum aureos, accusabitur. An is,
qui minatur, est vir nobilis, & revera
non intendit accusare. Potestne sumere
centum aureos? Negativè respon-
det Molina tom. 2. tractat. 2. disputatione
514. num. 4. quia tales nummi solueren-
tur ex metu doloso, ut potè mali falla-
citer comminari. Hæc opinio est pro-
babilis. Sed contraria Lesii lib. 2. cap. 17.
dub. 9. num. 42. probabilior; quia pecu-
nia solvitur non ad deponendum ani-
mum, quem revera non habet; sed ad
cedendum iuri accusandi, quod habet,
& est pretio æstimabile, sive eo uti ve-
lit, sive non: quare dolus acce-
dens non est iniustus. p. 4.

tractat. 4. resolu-
tione 34.

MERETRIX.]

Meretrix in prostibulo invec-
rata facis est, quod in Confes-
sione et peccat tempus, per quod in ma-
lo perseveravit, & species peccatorum
carnalium. Vide V. *Circumstantia*, nu-
mero 56. Et potest confiteri cum ama-
le consump-
tum, & ro. 35.

2 Meretrix secundum Soram lib. 4.
quæst. 7. art. 1. & DD. com. nuiter potest
pro actu turpilitate mercedem accipe-
re: quia talis actus, si consideretur non
ut turpis & illicitus, sed ut naturalis &
delectationi hominum accommodatus,
est pretio æstimabilis. Igitur meretrix
peccat in tali actu, recipiendo pretium,
vel paciscendo de pretio ante actum,
quia in tali acceptione, & pacto inclu-
ditur consensus in actum turpem; at-
que post fornicationem accipiendo
pecuniam non peccat. Sed non desunt
DD. qui probabiliter doceant, meretri-
cem peccare etiam in accipiendo pec-
uniam: quia usus corporis, pro quo acci-
pit, non potest separari à peccato, quod
constitit in delectatione libidinosa ex-

hibita per usum sui corporis. Hi sunt
Durand. in 3. dist. 19. quæst. 4. Valerius V.
Promissio. diff. 8. & alii. Advertit ta-
men Valerius, quod quamvis talis ac-
ceptio sit mala, non tamen propterea
tenetur meretrix restituere, quia non est
mala contra iustitiam. Cum quo V.

Præsertim mercedis accepta à Religiosis Equitibus?
Restitutio, diff. 34. idem dicendum est
contra Lopez de muneribus, quæ me-
retrix dantur sub spectu peccami-
nos, si enim non consentit, non tenetur
ad restitutionem, nam absolute dan-
tur, quamvis de flexo sine, & illa non
recipit cum pacto, seu tanquam pre-
tium, sed tanquam iocundamentum. Im-
mo amatore verècundaretur, si illi talia
dona remitterentur. par. 2. tra. 16. ref. 33.
Et hæc omnia procedunt etiam circa
meretrices Religiosorum Equitum,
nam horum paupertas non est stricta,

sicut Regularium, ut dicemus V. *Religio-
si milites*, n. 4. par. 2. tr. 15. ref. 54. §. Ex his.
An verò amarus teneatur solvere pro-
missionem meretrici factam pro actu
turpi, vide infra V. *Promissio* n. 4.

3 Non est peccatum intercedere a-
pud concubinam iudicis pro sententia
iusta, si non adest alia via ad id illum in-
ducendi. Vide V. *Scandalum*, n. 15. Mino-
res 25. annorum absque licentia Cura-
torum obligari non possunt Diana, &
alii. par. 2. tr. 7. ref. 20.

MIRACULUM.

Miraculum dicitur, quod su-
pra, aut præter vires naturæ quid
contingit. Et inter alia requirit fieri Et in quo
subito, in instanti, & perfecte. Ita D. differat à
Thomas 3. par. quæst. 44. art. 3. ad 2. apud gratia.
quem ait D. Hieronymus. *Sanctas,
quæ conferunt à Domino, tota simul redit.*
Quando ergo quis merito, & interces-
sione Sanctorum sanitatem successivè,
& paulatim recuperat, illud non est
proprie miraculum, sed gratia. Cate-
rum Vasquez in 1. par. tom. 2. disputatio-
ne 214. cap. 2. numero 9. & alii docent mi-
raculum posse fieri successivè. part. 2.
tra. 17. ref. 48.

MISSA QUOAD
obligationem dicendi.

1 **I**n Ecclesiis Cathedralibus, & Col-
legiatis non possunt aliquando si-
ne peccato mortali Missæ solennes re-
linqui. Ita Hieron. Garcia, & Leandr.
Contrariam sententiam tenet Tambu-
rin. *Opusc. de Sacrificio Missæ* lib. 1. cap. 6. §.
2. numero 1. & seqq. & probat quia nullus
est obligandus sub culpa læthali, nisi
manifestè constet de præcepto obli-
gante, ac non apparet tale præceptum:
nam *Caput creatura*, quod adducitur
per verbum *mandamus* non obligat sub
mortali. Et ipse existimat non esse
pec-

peccatum mortale omittere missam de feria privilegiata, quia non manifeste constat de tam riguroso præcepto, nam assertit declarationem Cardinalium in oppositum non authenticè afferri, & rubrica missalis ubi dicitur, contentur, seu dicantur duæ Missæ, præceptum non denotant. Sed ego existimo esse obligationem sub mortali cantandi duas Missas, quando feria est privilegiata. Ita Garcia & Leandr. quia rubricæ missalis in hac occasione graviter obligant, siquidem Pius V. Clemens VIII. & Urbanus VIII. in suis Bullis præcipiunt observari rubricas Missalis, & in Congregatione de Ritibus à 16. de Mayo de 1626. id ipsum præcipitur. *part. 10. tr. 12. ref. 40.*

2. Sacerdos obligatus ad quotidie celebrandum ex vi alicuius Capellaniz potest omittere semel in quavis hebdomada unam Missam, & eam applicare pro alio, & ab illo accipere stipendium. Ita singulariter P. Vidal in *Arca, tit. de iustitia in quest. 1. per totam*, aliàs esset onus intolerabile. Ego contrariam sententiam iuxta communem Doctorum sensum, & Ecclesiæ praxim sequor. Et solum concedo, obligatum ad quotidie celebrandum pro alio, posse aliquoties in anno, ut quater, vel septies pro se ipso, vel pro sibi coniunctis a aliquam gratiam obtinendam sacrificium Missæ applicare: et si honestatis causa, & ob reverentiam debitam sacrificio dedit sacerdoti unam Missam in hebdomada omittere, poterit id præstare, verumtamen tunc ei non licebit Missam pro alio dicere, nam iam cessat finis offerendi Missam pro testatore. Et advertito, quando locus est designatus à testatore, & non persona electa, semper eo loco Missa est dicenda ab alio Sacerdote. *part. 10. tr. 14. ref. 37.*

3. Sacerdos non potest accipere duplex stipendium pro una Missa: alterum pro applicatione fructus, qui tradenti Eleemosynam obvenire solet: alterum pro applicatione Indulgentiæ ad

liberandam animam à purgatorio. Ita *Lez. in sum. tom. 4. verb. Miss. numer. 18. Tamb. lib. 3. cap. 1. §. 3. num. 48.* quia vel offerens tantam stipem petitalem indulgentiam, vel non: Si primum, iam ex conventionem debes indulgentiam applicare pro illo, si secundum, non potes accipere mercedem de re non conventa, præterquam quod esset contra intentionem Pontificum tales Indulgentias concedentium, qui multum abhorrent ab hoc negotiationis genere. Oppositam sententiam tenet Bordon. *tom. 1. consilior. regular. ref. 2. §. n. 17. p. 10. tr. 16. ref. 70.*

4. Sacerdos recipiens exiguum stipendium ab aliquo pro missa dicenda, non tenetur totum fructum ei applicare, secundum sententiam Tambor. *Opusc. de Sacrif. Miss. lib. 3. cap. 1. §. 3. nu. 33.* quia non est creabile (ipse assertit) voluisse Congregationem fraudare Sacerdotes iusto stipendio: quando verò præcipit, ut ad stipendia quantumvis exigua data ab una persona pro illa celebraretur Missa, intelligendum est iuxta præscriptam Eleemosynam; non verò ad merum arbitrium dantis. Sed ego non recedo à sententia contraria quam docui, & sequitur Lugo, Trullench, Bassæus, & Pater Franciscus de Lugo. In aliquibus casibus puto admitti posse opinionem Tamburini, quando, verb. gr. Sacerdos id dantibus stipendia significat, vel illos monet de taxa iustæ mercedis, & sic ex ipsorum consensu Missas ad rationem talis taxæ reducit. Vel quando multi simul stipes alicui tribuunt, ut pro cunctis iuxta quantitatem ipsarum sacra faciat, & in similibus casibus nulla sit iniuria dantibus stipendia, si Sacerdos pro singulis Missis taxatam stipem recipiat. Ita *Coinch. quest. 83. num. 194. part. 10. tract. 16. ref. 71.*

5. Laurentius de Pyripis in *form. lit. A. cap. 11. num. 1.* existimat pecuniam relictam monasterio cum onere perpetuo celebrandi Missam implicari posse super bona Monasterii exempta à fi-

mili onere assignando talem fundum, qui subter illi oneri. Sed ego contrarium censeo, tunc ex natura implicationis, quæ importat acquisitionem novorum fructuum, ex re frugifera ab alio empta, quæ alias non erat propria emptoris, aut saltem fiat propria ratione fructuum. siquidem implicatio auget novos fructus implicanti, quos antea non percipiebat, alioquin gigneret effectum contrarium, nempe onus absque novo commo- dum ex ipsis decretis ex celebratione Missarum. *S. preterea*, ubi decernitur pecuniam datam pro oneribus Missarum investiendam esse in bonis immobilibus frugiferis, quod non evenit nisi ex implicatione acquiratur ius lucrandi novos fructus. Ita sentiunt Bordonus, Pellizzarius, Lezana, & Tamburinus. *part. 10. tractat. 16. ref. 71.*

6 Pellizzarius existimat regulares, vel quamvis aliam communitatem non facere contra prædictam prohibitionem, si recipiant onus celebrandi Missam quotidianam per centum annos absque implicatione pecuniæ, ad talem effectum soluta: quia per dictam prohibitionem solum cadunt onera Missarum perpetua, quale non est onus celebrandi per centum annos quia in odiosis per centum annos non intelligitur tempus perpetuum sicuti in favorabilibus. Huic adhærent Pellizzar. Bordon. Tambur. & Lezana. Ego contrarium censeo cum Averfa, quia quamvis ex vi decreti hoc non sit prohibitum: ex natura ipsius rei vetatur: quia pecunia non imposita in re frugifera, relinquitur onus difficile successoribus. *ibid. verb. Verum.*

7 Omittens vnam Missam accepto stipendio sufficiente ex iustitia ad mortale non tenetur sub mortale restituere illud stipendium secundum sententiam Sanchez *lib. 1. disputat. 25. num. 25.* quam sententiam ego olim docui. Sed modo contrariam teneo cum Dicastillo. *de Sacrament. tom. 1. tractat. 5. disputat. 4. dub. 12* probatur: quia pecunia data sub illa conditione offerendi Missam pro dante, non impleta conditione, nullus est

titulus ad pecuniam illam retinendam. Et quamvis concedamus accipientem factum esse dominum illius pecuniæ: & obligationem dicendi sacrum, non esse gravem, sed levem, semper remanet obligatio restituendi sub peccato gravi. Quia hic non attenditur gravitas, seu levitas conditionis, sed solum esse impositam à domino illius pecuniæ, & ea non impleta manere illum rationabiliter invitum in materia gravi, quod sufficit, ut ille qui accipit teneatur sub culpa gravi restituere *part. 10. tractat. 15. res. sol. 43.*

8 Sacerdos, qui liberaliter alicui promittit vnam sacram animo se obligandi, si promissum non impleat, non peccat mortaliter ita Leandrus *de Sacrament. tom. 2. tractat. 8. disputat. 4. quest. 16. qui etiam Quest. 14. docet, me citato*, pluribus petentibus sine stipendio posse vnam Missam facis fieri, quod tenent etiam Martinus de S. Ioseph, Escobar, Lezana, Dicastillo *ubi supra dub. 10. numer. 364.* quia cum Missæ sacrificium sit infiniti valoris, æqualiterque prosit omnibus secundum cuiuslibet devotionem, nec vnus ex participatione alterius in re minima datur, hinc est, quod, qui dedit stipendium ut pro illo offerretur, non debet esse rationabiliter invitus, ut alii idem sacrificium ex charitate applicetur. Ex his inferitur quod religiosi, qui ex vi suæ regulæ, & constitutionum tenentur certis diebus offerre sacrificium pro defunctis sui ordinis, pro capitalis, & benefactoribus possunt licite offerre sacrificium pro aliis à quibus stipem acceperunt. Quia Sacerdos solum prohibetur offerre idem sacrificium pro multis, quibus ex iustitia ratione stipendii accepti tenetur. Non vero prohibetur offerre pro vno ex iustitia, & simul pro alio, ex sola liberalitate, vel charitate. Hoc enim ipsa Ecclesia aliquo modo præsupponit, siquidem idem sacrificium quod in memento pro vivis oblatum est pro eo, qui stipendium dedit; simul etiam pro defunctis in memento pro mortuis præcipit offerre. Contraria sententia est pro-

probabilis, quam tenent Boscius & Tamburinus. *part. 10. tractat. 15. resolutione 43.*

9. Pater Bordonus in *Conc. Regul. tom. 1. resolut. 25. num. 28.* putat in decretis Urbani VIII. prohibentibus, ne Sacerdotes, qui magnum stipendium pro Missa celebranda acceperunt, partem illius sibi retineant, non imponi obligationem nisi peccati venialis. Quia non continent poenam gravem, nec habent clausulam, ex qua colligatur gravitas obligationis. Prætereā non viget obligatio restituendi ex damnificatione, nisi quando inferitur grave damnum, quod damnum in nostro casu nulli inferitur: non ei pro quo dicitur Missa, cum pro eo revera Missa dicatur, non Sacerdoti celebranti, cum voluntarie recipiat stipendium taxatum: hanc opinionem admittit Tamburinus, & Pellizzari, non aude illam damnare. Eam ego olim reprobavi, & novissime reprobat Averfa, Perinus, & Lugo. Et probatur ex verbis decreti §. 4. *ibi, volens omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere, prohibet, &c.* Sed removere quamlibet speciem lucri turpis ab Ecclesia materia est sufficiens, ut graviter præcipiatur, & seria voluntas graviter obligandi sufficenter his verbis includitur. Neque hic attendendum est damnum iniuste alicui datum, sed indecentia tam sordida negationis, quæ satis capax est præcepti graviter obligantis secundum se: quamvis in aliquo casu particulari posset esse peccatum veniale ex parvitate materiae. Ex his inferit Lugo Sacerdotem, qui vel ignoranter, vel cum opinione sibi probabiliter violavit prædicta decreta, teneri, vel efficere Missas, vel stipendia restituere: sicut ille, qui bona fide rem accepit postea quando competit se deceptum fuisse, tenetur ratione rei acceptæ restituere. *part. 10. tractat. 16. resolutione 69.*

10. Pellizzarius in *Man. tom. 1. tractat. 6. cap. 3. numero 23.* & Tambur. censent, quando religiosus electus in executorem testamenti curaret minori stipendio celebrari libi Missas præscriptas à testatore, quam celebrarentur in loco ipso testatoris, tuta conscientia retinere posse residuum illud pecuniæ: hoc propter industriam ab eo adhibitam in Missarum procuracione. Ut dicunt Doctores communiter eum, qui re vendit ex commissione Domini, si sua industria illam transferat in locum, ubi carius possit vendi, acquirere excessum pretii sicut fructum industriae. Declaratio Sacrae Congregationis posita post decreta de celebracione Missarum §. ad 9. in oppositum, iuxta ipsos, non loquitur de executione testamenti. Hæc Pellizzarius, quem sequitur etiam Tamburinus. Ego contrarium sequor, & audivi his diebus à fide dignissimo hanc opinionem fuisse damnatam à Sacra Congregatione Indicis in Manuali Pellizzari. Nostram tenet Fagundez, & Averfa. *part. 10. tr. 16. ref. 68.*

M I S S A M.
Applicare.

1. ✠ **M**issam applicare est fructus Missæ conferre. Fructus autem, seu valor sacrificii duplex est. Abus ex re oblata, & dicitur ex opere operato. Alius ex actu offerentis, & dicitur ex opere operantis. Uterque est finitus, Et in quot quia quamvis res oblata sit infinita, partes dicunt tamen offerens sit finitus, & actus eius finitus, valor etiam limitatus est. Et dividitur in tres partes. Prima, quæ ex universali intentione Ecclesiæ applicatur toti populo Christiano, & præcipue Papæ, & Principibus Christianis. Secunda, seu media, quæ applicatur ex intentione peculiari Sacerdotis, cui ipse voluerit. Tertia, quæ est propria ipsius Sacerdotis. Ex his tribus partibus Sacerdos non potest sua privata intentione applicare primam, & Nec tertiam, quæ sibi competit, applicare alteri. Ita Bonacina de Sacrament. disputat. 4. quest. 7. punct. 8. numero 16. alii contra Henricus lib. 9. cap. 21. num. 7.

*Missa va-
l. r. quatuor-
plex.
Et in quot
partes di-
vidatur.
An Sacer-
dos appli-
care possit
alteri sua
partem.*

Kkkk vnde

vnde dicemus infra non posse Sacerdotem pro vno Sacro duplicatam mercedem accipere, correspondentem valori medio & proprio. *part. 1. tractat. 14. resolutione 14. & 80. & part. 5. tractat. 14. resolutione 45. & part. 10. tractat. 1. resolutione 21.*

Es an Sacrificium pluribus applicari possit singulis, ac si fertur, Sacerdotem posse vnicui soli applicare.
 2 Caietanus in 3 part. *quæst. 79. artic. 5.* Vasquez in 3 part. *tom. 3. disputat. 231.* & alii dicunt Sacrificium pluribus applicatum, prodesse singulis, ac si vni tantum applicaretur. Ex quibus inferunt, ac si fertur, Sacerdotem posse vnicui soli applicare. Sed hæc negant Præpositus in 3 part. *quæst. 83. art. 2. dub. 7.* Henriquez lib. 9. *cap. 1. num. 5.* & alii, quia, vt supra diximus, valor Missæ finitus est. *part. 5. tractat. 14. ref. 81. & olim part. 4. tr. 4. ref. 190. §. Notandum.*

Parochus non tenetur applicare suis Parochianis aliquod sacrificium. Sed potest de omnibus accipere stipendium.
 3 Valorem medium non tenetur Parochus applicare omnibus, quamvis aliquando coram ipsis celebrare teneatur. Sed potest pro singulis Missis stipendium accipere. Nam proventus pastorales non dantur sibi pro applicando valore Sacrificii, sed ratione totius officii pastoralis. Ita Syluius in 3 part. *quæst. 83. art. 1. qu. 17.* contra Nugnum *ibid. dub. 9. concl. 2.* Quod Possevinus de offic. *Curati cap. 2. num. 4.* procedere putet, etiam vbi adest consuetudo in contrarium, nam non est facile inducenda obligatio in præiudicium tertii sine citatis probationibus, consuetudo autem dum non est scripta in tabulis Ecclesiæ, nec adest præceptum Episcopi, non obligat sub mortali. *p. 2. tr. 14. ref. 26.*

Sicut Religiosi de Missa conventualem applicare, vbi non adest sa consuetudo.
 4 Possunt etiam Religiosi Missam conventualem applicare, vbi non adest contraria consuetudo. Nulla enim lex id prohibet, & omnia sunt cõcessa, quæ non inveniuntur prohibita. Ita Peyrinus *tom. 3. cap. 1. num. 20.* contra Bonaciam de *Sacram. disp. 4. quæst. ult. punct. 7. §. n. 7. p. 5. tr. 13. ref. 51. & p. 10. tractat. 15. ref. 43.*

5 Vt valor medius applicetur alicui.

requirit Vasquez in 3 part. *tom. 3. disput. 138. c. 6. n. 76.* intentionem Sacerdotis actuali vel virtualem tempore ipsius Sacrificii, qualis exigitur ad consecrandum. Sed ego existimo cum Iugo de *Sacram. disp. 8. sect. 6. num. 93.* sufficere, quod aliquando voluerit tale Sacrificium illi prodesse, etiam cum celebrat, nihil de hoc cogitet, dummodo illam intentionem, quæ habitualis dicitur, non revocaverit. De intentione autem consecrandi diversa est ratio, quia illa esse debet operativa; hæc verò solum debet movere divinam voluntatem ad applicandum fructum, & quod est cõcurrere obiectivè, & non requirit præsentiam concurrentis. Porro non sufficit habere solum intentionem applicandi. *p. 2. tr. 14. ref. 47. & p. 5. tr. 4. ref. 65.*

6 Cæterum etiam in Missis Regularium applicatio secundum Suatez in 3. *Regulares par. tom. 2. disp. 79. sect. 9.* fieri debet ab ipso celebrante; quia tam consecratio, quam applicatio Missæ ita instituta est, ut pendeat à libera celebrantis intentione. Hæc opinio est probabilis. Sed æquè probabilis est opinio Eraxinelli de *oblig. Sacra. sect. 6. §. 7. num. 1.* quod valeat applicatio Superioris, & Sacerdos applicans Missam contra intentionem illius, nihil faciat. Non enim eadem est ratio de intentione consecrationis & applicationis, nam illa est de essentia Sacrificii, & idè non potest à Prælato irritari, hæc verò non est de essentia sacrificii, & si à Prælato alteri applicetur, quam ab ipso celebrante, non violatur ratio sacrificii. *part. 2. tract. 14. ref. 72.*

7 Sacerdotes, qui ordinantur, & Sacerdotes cum Episcopo celebrant, secundum *primò celebratum tom. 3. de Euchar. disputat. 38. byantes cõ. sect. 8. numero 4.* possunt singuli cui voluerit Episcopo, tunc integrè, & independentè à voluntate alterius applicare, quia singuli sunt illud Sacrificium vera causa per se totius sacrificii, ac si unus solus offerret. *part. 5. tractat. 14. ref. 112.*

8 Sacerdos accipiens pro applicatione Missæ stipendium, secundum *Co. ainch de Sacra. quæst. 83. art. 1. dub. 10. num. 10.*

micro

neatur applicare orationes & precibus & fructum operis operati? *mero 195. non tenetur illi applicare Orationes, & preces, quæ in Missa emittuntur, nec fructum ex opere operantis, sed tantum fructum ex opere operato. Sed aliqui hanc sententiam non admittunt, nam secundum eam æquè valeret danti elemosinam sacrificium boni, ac mali Sacerdotis: & sic non deberent fideles esse solliciti ad iuvenientes Sacerdotes optimæ vitæ; cum tamen id consulant DD. apud Fagundez p. 1. l. 3. c. 6. n. 22. p. 5. tr. 1. 4. ref. 80.*

Non licet applicare Missas de Requiem ad huc viventes. 9 Sed an liceat Missas Defunctorum applicare viventibus, ac si essent defuncti? Affirmat Pinellus de Missa, par. 2. cap. 7. dub. 3. testaturque, in Lotharingia huic morem vigere, in eum finem, ne hæredes postea negligentes sint in huiusmodi suffragiis procurandis. Limitat hanc sententiam Barbosa in collect. DD. ad Trid. sess. 22. cap. 3. numero 8. modò non dicantur illæ Orationes, quæ supponunt aliquem esse defunctum, vt Oratio Inclina, in qua habetur, quam de hoc saculo migrare iussisti. Idque vt videretur mendacium. Sed Faustus de Euchar. lib. 2. quæst. 148. qui in hac etiam est sententia, putat, hanc limitationem non esse necessariam: nam in iis Orationibus Sacerdos orans pro vivis, repræsentat eos Domino vt mortuos, qui modus anticipatè loquendi est vtitatis sumus in Scripturis. Et sanè in Missa pro animabus iam existentibus in Purgatorio, dicitur, ne absorbeant aëstariatus, ne cadant in obcurum sine villo mendacio. Sed contrarium tenendum est cum Layman lib. 5. tractat. 5. cap. 2. numero 15. & aliis, & talem consuetudinem extirpandam esse. Tum quia est contraria ritibus Ecclesiæ Romanæ. Tum etiam, quia nullum habet peculiarem fructum; quem non habeant Missæ institutæ pro vivis, vt Missæ de Sanctis, Missa pro remissione peccatorum, &c. Nam si loquamur de fructu ex opere operato, hic est æqualis in omnibus Missis, nec quia applicatur in subsidium animæ postquam ex vita discesserit, suspendi potest: nam statim prodest ei, cui applicatur, si est

capax, fructus verdè ex opere operantis, nimirum ex suffragiis Ecclesiæ, non potest, nisi imperitè, vel etiam superstitione, applicari vivis: quia illæ preces, quæ recitantur in Missa de Requiem, tum ex significatione, tum etiam ex Ecclesiæ institutione, quam Sacerdos propria intentione mutare non potest, referuntur ad mortuos. Igitur, qui timet suffragia sibi post mortem defutura, applicent sibi Missas institutas ab Ecclesia pro vivis, qualis est illa pro remissione peccatorum, &c. Et hæc omnia etiam procedunt in officio Defunctorum, p. 5. tr. 13. ref. 2.

Si Sacerdos celebret hac intentione; Deus applicet animæ, cui ipse voluerit, dicit Navar. fructum remanere in thesauro Ecclesiæ, quia Deus non determinatur nisi per causam secundam, hæc autè illo casu nõ determinat, p. 1. c. 6. r. 39

Quid si Sacerdos intentionè applicet homini in peccato mortali existenti? Hæc riq. & Granadus probabilius docent contra Suar. cum sublato peccato adhuc illi prodesse, quod est magis più. Si nulli applicetur sacrificium, Franc. Lugo. Wiggers, putant fructum manere in thesauro Ecclesiæ; sed verius est, eum redire ad celebrantem; quia hæc est eius voluntas interpretativa. *Ibid. ref. 40.*

De obligatione applicandi Missam pro elemosyna. Vide infra V. Missarum stipendium.

MISSAM AUDIRE.

10. **M**issam audire tenetur omnis Christianus adultus non legitime impeditus singulis festis de precepto sub pœna peccati mortalis, ex Can. Missas, de consecr. dist. 1. Tenetur audire Missam, non autem aliud, quod succedat loco Missæ: vnde Festum sexta in Parasceves, in qua occurrit Festum Annunciationis, non tenentur fideles audire illud officium, in quo Sacramentum præconsecratum sumatur, vulgò Mezza Messa, vt ait Val-

Missam audire tenetur adultis singulis festis. Nõ autem mezzam Missam Veneris sancti.

Kkkk 2 quoz

quez in 3. p. 10. 3. disp. 230. c. 2. num. 8. nam non est Missa. Ita Gavanus in comm. ad rubr. Miss. p. 3. tit. 2. 6. num. 24. asserens Sacram Congregationem Cardinalium die 19. Februarii. 622. id declarantem. p. 2. tr. 14. ref. 62.

Aut pars
Missæ post
riorem à
consecra-
tione, si nō
est alia.

11 Eadem ratione, qui audire non possit, nisi partem posteriorem Missæ à consecratione exclusivè, vel etiam omnibus alius Missæ partibus assisteret, ita tamen, ut consecrationi nullo pacto interesse possit, saltem moraliter (moraliter intelligitur, qui dum consecratur, sacrificium aditer ad afferendum aliquid ad Sacrificium necessarium,) satis probabiliter docuit Lugo de Sacr. disputat. 22. sect. 1. numero 4. non teneri illi assistere. Et ratio est, quia adesse Missæ, est simul cum celebrante sacrificium offerre: qui autem non assistit tempore consecrationis, non dicitur offerre. Ergo &c. Sed quid, si quis accederet, dum dicitur præfatio? Respondeo cum Lugo, teneri reliquum sacrificii audire. Nam ipse est maior pars, in qua tota fere sacrificii substantia consistit. Sed Sancius select. disp. 15. n. 5. probabile iudicat, non teneri, & testatur de v. s. fidelium etiam timoratorum. p. 3. tr. 6. ref. 69. Ep. 5. tr. 13. ref. 61. à medio.

Et quidem
satis est Sa-
cro mora-
liter inter-
esse.

12 Audire autem Sacrum in cir. can. intelligitur pro eo, quod est, sacrificio personaliter interesse, eique attendere. Interesse inquam, id est, præsens esse moraliter, quod secundum Gordonum tom. 2. l. 6. q. 7. c. 2. §. 3. n. 11. verificatur, etiam si quis, dum Sacrum celebratur, maneat in atrio Ecclesiæ, seu cæmeterii, vel in alio loco sufficienti, ut numeret inter illos, qui in Canone circumstantes dicuntur. E fenestra autem domus, quæ sit è regione altaris, non potest quis sacro interesse moraliter, & præcepto satisfacere. Ita Filliucius tom. 1. tr. 5. cap. 7. n. 209. p. 4. tr. 4. ref. 154. Non est ergo necesse, ut Sacrum quis audiat, vel videat. Unde non excusantur surdi & cæci, ut docet Fagundez pr. 1. l. 2. c. 7. n. 3. par. 5. tr. 6. ref. 8.

Potest au-
tem audiri

13 Missa de præcepto non est necessario audienda ab vno sacerdote, sed

potest audiri partim ab vno, & partim ab alio. Ita Navarrus cap. 21. num. 2. Sed hic sunt duo dubia. Primum, An possit prius audiri pars Missæ posterior, & postea prior secundum. An possit audiri simul, & eodem tempore, quando scilicet ex duobus sacerdotibus alter Missam inchoat, altero consecrante? Quo-

ad primum, notat Turrianus select. par. 2. disp. 16. dub. 7. non paucos viros doctos excusare à mortali eum, qui sic in die festo Missam audiret, & sanè nec ego dānam: quia præceptum quoad substantiam impletur, & solum in veritatem ordo, quod in satisfactioe Horarum Canoniarum dicunt DD. non esse mortale. part. 5. tr. 14. ref. 52. Quoad secundum, Turrianus ibid. negativè respondet, & contrariam sententiam improbabilem appellat. Sed nimis audax est in censurandis aliorum opinionibus. Igitur contraria opinio Bonacini apud Hartadū, & Hurtadi de Sacram. t. 2. de Missa disp. 5. diff. 4. non est improbabilis. Nam quod pertinet ad attentionem, potest quis ad utramque animum intendere, ait Azorius par. 1. lib. 7. cap. 3. quasi 3. Et ideo docuerat Maior in 4. dist. 12. quasi 8. dub. 1. & post ipsum docuit etiam Faustus de Euchar. lib. 3. quasi 389. obligatum eodem die tres Missas audire vnam ex præcepto, alteram ex voto, aliam ex poenitentia iniuncta, satisfacere si duas simul tempore à duobus sacerdotibus audiat ibid. 5. Notat tamen, Ep. par. 4. tr. 4. ref. 107. in hanc, & recitative olim parte 1. tract. 14. resol. 18. part. 8. tract. 3. ref. 89.

14 Ad satisfaciendum huic præcepto secundum probabiliorē, & consulendam opinionem, non sufficit præsentia corporalis, sed requiritur etiam mentalis. Sed probabilis quoque est opinio Coninch in 3. par. quasi 83. art. 6. num. 197. Hurtadi de Sacram. tom. 2. de sacrif. disput. 5. diff. 2. & aliorum, quod satisfaciat præcepto, qui sacro reverenter assistit, & cum debita attentione externa sine confabulatione, &c. quamvis internè distractus sit, quem admodum diximus de recitatione officii V. Hora Canonica.

MM

num. 59. Ex quibus infertur contra Syl-
uestrum V. Missa, quast. ult. assitentem
Sacro, & simul Horas Canonicas persol-
uentem, utriusque obligationi satisfacere.
part. 2. tract. 11. ref. 2. §. Hac doctrina, part.
4. tract. 4. ref. 107. & part. 5. tr. 13. ref. 61. in
fine, & part. 7. tract. 11. ref. 30. Nec requi-
ritur intentio satisfaciendi præcepto.
Imò ego existimo contra Aragoniū im-
pleri hoc & omne præceptum ab eo, qui
Sacrum audit cum expressa intentione
non implendi, ut similiter dictum est de
Horis Canon. n. 62. p. 3. tract. 6. ref. 69. &
77.

Datur in 15 In auditione Sacri datur paruitas
audiendo sa- materiaz. Sed difficile est eam determi-
cro parui- nare. Coninch de Sac. quast. 83. art. 7. dub.
tas mate- um. n. 285. putat esse ab initio usque ad
ria. Euangelium inclusivè. Henricus vero
Qua proba lib. 9. c. 25. num. 7. usque ad Euangelium
bitur dici- inclusivè. Cuius opinionem improbabilem
tur esse so- iudicat Turrianus select. part. 2. disp.
tū initium 31. dub. 28. sed immeritò. Modo eam do-
usque ad- cet novissimè Lugo de Euch. disp. 22. sect.
Euangelium 1. num. 3. cum aliis, quia valde probabile
inclusivè. est, non teneri fideles duo Evangelia
audire, cum possint data benedictione
recedere. Ergo satis est, si unum audi-
ant, & sic possunt primum omittere, &
ultimum D. loannis audire, & satisfacere.
Maximè, quia non est necessarium
audire Euangelium proprii Sacri, sicut
nec Missam proprii diei festi: Immo re-
fert Layman lib. 4. tr. 7. c. 3. n. 3. Amalariū
lib. 3. de Eccl. offic. c. 36. significare non esse
gravis culpæ damnandos, qui ab Offer-
torio usque ad benedictionem interfuerint,
sed hæc omisio videtur notabilis par. 5.
tr. 5. ref. 44. & tr. 14. ref. 70. & obiter in
part. 4. tr. 4. ref. 196. & iterum in part. 5.
tract. 5. ref. 28. in fine.

Et ipsa co-
ia sola co-
secratio.

16 Sed an censetur parva quantitas
consecratio, ut eius omisio non sit gra-
ve peccatum. Negativè responder Mat-
chanius ref. Pastor. tr. 4. c. 6. quast. 4. Affir-
mative Hurtado disp. 5. de sacr. diff. 1. Et
prima opinio verior est: per principia
intrinsicæ, quia Sacrificium consistit in
consecratione, tamquam in parte essen-
tiali. Secunda autem in praxim deduci
potest, quia sub opinione positum est,

an essentia Sacrificij consistat in conse-
cratione, an in communione. part. 5. tr.
13. ref. 61.

17 † Ab audiendo Sacro diebus fe-
stivis multi excusantur. Præcipuè im-
potentes, siue impotentia sic physica,
siue moralis. Et sic excusantur primo
in carcerati, & infirmi, etiam si habeant
privilegium audiendi Missam in Ora-
torio domus, quia hoc privilegium de-
rogatur in commune, & non potest obli-
gationem inducere. Ita Suarez in 3. part.
quast. 83. art. 6. disp. 88. sect. 6. & alij contra
Sotum in 4. dist. 13. quast. 2. art. 1. part. 4.
tract. 4. ref. 80. item interdicti, qui nec
tenentur uti privilegio Cruciatæ, ut di-
ctum est V. Bulla Cruciatæ, n. 75. par. 4. tr.
4. resolutione 80.

18 Rursus excusantur excommunica-
ti, qui Missam audire non possunt. (Sed
in dubio an sint excommunicati, possunt.
Ita Corneio in 1. tract. 8. quast. 19. dist. 4.
dub. 2. part. 4. tract. 2. ref. 66.) Nec enim
tenentur ex vi huius præcepti reconciliari,
& fieri habiles ad audiendum Sa-
crum, cum non tantum momenti sit, ut
obliget ad tam remota dispositionem:
unde si excommunicati maneat, job cul-
pam suam, quia nolunt reconciliari, non
ob id peccant, non audiendo Missam in
festis, sicut, qui culpa sua detinentur in
vinculis, & nolunt solvere, cum alias
deberent, quamvis peccent contra iusti-
tiam, non tamen peccant non audiendo
Sacrum. Ita Layman lib. 2. tract. 5. part. 2.
c. 2. num. 3. part. 5. tract. 9. ref. 88. An excu-
setur mulier omittens Sacrum, ne det
occasionem amassio concupiscentiæ.
Vide V. Scandalum, num. 21.

19 Quæres an satisfaciat præcepto,
qui audit Missam Natiuitatis, quæ co-
ram Summo Pontifice in illa nocte ab
Eminentissimo Cardinali celebratur?
Negat Pasqualigus tom. 1. Dec. 312. num.
4. Sed dicendum cum Lugo de Sacram.
Euch. disp. 15. sect. 2. num. 50. audientes ta-
lem Missam præceptum adimplere, quia
putandum est Summum Pontificem tū
pro illo loco, & pro illa nocte anticipare
diem sequentem, cum hoc pendeat ex
eius beneplacito. p. 7. tr. 12. resolut. 12.

A præcepto
audiendi sa-
crum excu-
santur in-
firmi. &
captivi. Et
ia qui ha-
bent Ora-
torium in do-
mo. Itē in-
terdicti, et-
iam si ha-
beant Cru-
ciasam.
Item excō-
municati,
qui non te-
nentur qua-
rere abso-
lutionem,
ut audiāt
Sacrum.

Audiens
Missam
ante me-
diam no-
ctem in no-
te Natiui-
tatis, satis
facit præ-
cepto.

MISSARVM
Reductio.

Onera Missarum cum exiguis prouentibus Episcopii in Synodo, & Generales, ac Abbates Religionum in capitulis generalibus possunt vigore Tridentini *sess. 2. sc. 4. de refor.* ad maiorem summam, re diligenter per-

Episcopi, & Generales Ordinum possunt reducere ad pauciores numerum specta, pro sua conscientia reducere. Quam facultatem extendi etiā ad *Inno-* deranda *ap. nuerfaria, & Officia pro de-* functis; respondit Sacra Congregatio Archiepiscopo Neapolitano apud Garfiam, *de benef. tom. 1. p. 7. c. 1. num. 13. & alio-* os *part. 2. tr. 14. ref. 5.*

oner a Missa riu, & anni uer/aria sit data cū par na ob mo- lyn. **2** Docuerat etiam Garfias *ibid. tract. 2. p. 7. c. 13. 2. ab Episcopis, & Generalibus* reduci posse Missas post Tridentinum relictas. Contrarium tamen docuerat cū aliis Riccius *part. 4. decis. 25. n. 4. & decla-* rauit deinde Sacra Congregatio in de- creto de celebratione Missarum, *s. 2. part. 2. tr. 14. ref. 5.*

Et non in fundatione Capellania **3** Declarat quoque Sacra Congregatio *ibidem*, non posse Episcopos & c. reducere onera Missarum in fundatione Capellaniae imposita, sed pro illorum reductio ne, & moderatione recurrendum esse ad Sedem Apostolicam. Quod etiam ante congregationem docuerant Riccius *in pra. 10. 1. ref. 34. n. 4. & alij contra Henri-* quez *lib. 9. c. 22. n. 6. p. 2. tr. 14. ref. 1.*

In Synodo, & Capitulo Generali. **4** Vbi Concilium Tridentinum est receptum, reductio Missarum ab Episcopo faciendā omnino est in Synodo; nam ita disponit Concilium. Ita Bonacina *de Sac. disp. 4. quest. ult. punct. 7. s. 2. num. 9.* Vbi uero non est receptum, procedit opinio Henriquez *ubi sup. in gl. lit. P.* quod fieri possit extra Synodum, *part. 2. tract. 14. ref. 5.* Non tamen possunt, Generales Religionum extra Capitulum, quia Episcopis id competit de iure communi, quod Concilium non mutauit; pro Abbatibus uero, & Generalibus statuit ius nouum. Ita Barbola *de pot. Episc. p. 2. alleg. 28. num. 12. ibid. ref. 4.*

5 Aduerte etiam quod Generales Religionum ex priuilegiis Iulij II. & Leonis X. dispensare poterant, ut Regulares subditi, vnam Missam cum nouem collectis celebrantes satisfacerent pro nouem Missis, etiam si specialiter de Re- quem, vel de Sanctis dicendæ fuissent, vt ait Confertius. Sed Sacra Congreg. in dictis decretis reuocat similia priuilegia & indulta *part. 2. tract. 14. ref. 6. p. 11. tract. 2. ref. 4.*

6 Quæres. Vtrum aliquando sine licentia Papæ, vel S. Congregationis possit superior Regularium, vel sacerdos secularis reducere Missas ad numerum minorem? Cum enim sæpius accidere possit, vt quis habeat onus celebrandi Missam quotidianam, vel tot Missas singulis annis cum assignatione certi stipendij, aut æquiualeatis, uti fructuum, domus, agri, & c. correspondentis elemosynæ currenti tempore impositionis oneris, si ageatur stipendiū, aut decrecant fructus, domus, agri, census, & c. potest ne ille sacerdos, qui onus suscepit celebrandi, dicere tot Missas, quod sunt fructus, quos percipit singulis annis, correspondentes salario statuto, vel consuetudine, aut cum diminutione Missarum etiam ad medietatē. In tali casu Genue- nis *de Eccl. Tric. 6. quest. 179.* docet hæres teneri adiungere sti pendij conueniens data capacitate hæreditatis. Sed Bordonus *in cons. Regul. v. ref. 15. n. 37.* putat sacerdotē in tali casu tot Missas dicere posse, quot fructus colliguntur: habito respectu ad incrementum salarij, quando alias stipendium ab initio assignatum non excedebat taxam elemosynæ consueta. Ego resolutionem huius dubij oraculo Sacrae Congreg. remitto. Nota tamen, quod si testator reliquisset, vt suus hæres in singulos annos erogat tantam pecuniā, vt celebrari pro ipso curet tot Missas: tunc si temporis decursu ad augmentum sti Missæ stipendij, teneri hæredē maiorem pecuniæ summam erogare, ne Missarum numerus minuatur, eo quod hæc ipsa videtur intentio testatoris. Sed Auerfa *de sac. Euch. quest. 11. sect. 18.* putat in tali casu ponderanda esse ris- verba

verba testatoris. Si n. testator dicat, iubeo, ut meus hæres tantam pecuniam eroget in Missas pro me celebrandas, videbitur intentione sua coarctare ad illam pecuniam summam. Si vero dicat, iubeo, ut meus hæres curet tot Missas pro me celebrari, tenebitur hæres augere stipendium. *part. 7. tr. 12. resol. 22.*

M I S S A R V M
Stipendium.

Stantibus decretis & declarationibus. S. C. Greg. Missarum.

6 * Stipendium Missæ dicitur elemosyna, quæ Sacerdoti offertur pro munere celebrandi. Et iustum est, quod vel taxavit Episcopus, vel stabilitur consuetudo. Teneatur autem Sacerdos ex iustitia celebrare pro illis à quibus elemosynam accepit. Circa quod nonnulla statuit, & declaravit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum auctoritate Urbani VIII. anno 1625. Inter quæ unum est quod Sacerdotes tot omnino Missas celebrent, quot ad rationem attributi stipendij præscriptæ fuerint. * Vade.

Non potest Sacerdos unam Missam satisfacere pro pluribus stipendiis parvis.

7 * Primò corrumpit opinio Suar. in 3. part. tract. 3. disp. 86. sect. 4. & aliorum, quòd, quando petens Missam non præbet stipendium iustum, possit Sacerdos unam Missam pro pluribus parvis stipendiis applicare ad rationem iusti stipendij, & se indemnem servare. Quia scilicet, qui pro parvo stipendio petit totum Sacerdotis obsequium, iniustam rem petit, & facit Sacerdoti iniuriã. Idque etiam si Sacerdos expressè promississet pro tenui illa elemosyna sacrificiũ offerre: nam ad hoc cogitur ex paupertate, unde patitur iniuriam, quam sibi potest compensare, sicut famulus, cui condigna merces non tribuitur, potest damnum suum refarcire. Nec admittenda est declaratio Peyrini *Prim. tom. 3. c. 1. num. 26.* dictum decretum exponentis, quòd Sacerdos voluntariè se obligaret, nõ autem, quando coactus paupertate. Nõ inquam admittenda est: quia decretum clarè, & absolute loquitur, & vbi lex nõ

Etiã si paupertate coactus illa stipendia accepisset.

distinguit, neque nos distinguere debemus *p. 2. tr. 13. ref. 7. p. 5. tr. 13. resol. 52.*

8 Secundo a fortiori corrumpit opinio Soti *de iust. lib. 9. quest. 3. art. 1 & aliorum*, quòd Sacerdos possit tot stipendia pro vna Missa accipere, quot sufficiunt ad sustentationem vnius diei moderatam. Et aliorum, quòd possit accipere ad emendos aliquos libros, si Theologus sit aut Iurista, & ad sustentandos parentes, quando in ea necessitate constituti essent, ut vivere nõ possent, nisi mendicando: ut docuit inter alios Nugnus in 3. par. tom. 1. quest. 83. art. 1. dub. 10. *concl. 4. co.* quia non decet Sacerdotis parentes medicare, & vile est Ecclesie, quòd Sacerdos exerceat ministeria spiritualia, ad quæ libraliquor sunt necessarii. Hæc enim hodie non sunt amplius licita. Imò nec licita esse ante decreta, docuerant Vasquez in 3. par. to. 3. disp. 234. c. 2. & alij, quia sacrificium non est institutum ad sustentationem Sacerdotis, pro qua habere debet patrimoniũ sufficiens, antequam promoueat ex *non licet*, & c. *Episcopus, de præb.* Nec iustum est, quod laborans per semihoram, exigat integrũ diei cibum *par. 2. tr. 3. resol. 8. p. 11. tr. 1. ref. 24. fusè.* Tertio corrumpit opinio Homoboni. *par. 1. tr. 4. cap. 13. quest. 120.* quòd Sacerdos in diebus festiuis pro vna Missa duplicatum stipendium possit accipere. *par. 2. tr. 14. ref. 9.*

Et multo minus pro pluribus stipendiis in tebris, ut si sterneret se. Et libros necessarios emat.

9 Quarto corrumpit opinio Molfesij *tom. 1. tr. 3. cap. 15. n. 40* quòd Sacerdos possit duplex stipendium pro vna Missa accipere, applicando vni partem solitam, alteri verò suam partem. *par. 2. tract. 14. ref. 14. & par. 5. tract. 14. r. solutione 45. p. 11. tr. 8. ref. 67.* Et opinio Leonis *de iubil. par. 3. quest. 20. n. 27* quòd dare elemosyna pro celebrando in certa Ecclesia pro cultu, vel populi commo- ditare, vulgo, *cella sola presentia*, possit Sacerdos pro applicatione eiusdem Missæ aliud stipendium accipere. Nam Sacra Congregatio sub attestatione diuini iudicij præcipit, ut tot Missæ absolute celebrentur, quot ad rationem attributæ Elemosynæ præscriptæ fuerint. Vnde pro vna Missa non potest

Nec potest accipere duo stipendia pro die festi. Vel applicãdo vni partem solitam, & alteri suã partem.

potest duplex stipendium sumi ibid. Et sane stipendium non datur pro applicatione fructus, sed pro labore, alioqui esset simonia. Et contra priorem opinionem speciale est, quod Sacerdos non potest alteri partem fructus sibi debitam applicare. Sed his non obstantibus, utramque hanc opinionem docet post dicta decreta Faustus de Iubil. lib. 1. quest. 81. qui tamen non placet par. 5. tract. 14. ref. 45. & recitativè olim in par. 4. tr. 4. ref. 16.

Deinde nõ potest Sacerdos accipiendi stipendii pingue dare alteri tenue, ut eadem Missa applicet.

Licet id possit Capellanus. Et is, cui illius Sacerdos gratis aliquam remittit.

Et si amicus aut stipendium pingue intuitu persona.

Non potest Sacerdos esse offerre sacrificium pro eo, qui pri-

10 Deinde statuit Sacra Congregatio, non posse Sacerdotem, qui certam elemosynam accepit pro offerendo sacrificio, alteri Sacerdoti minorem pro eodem offerendo præbere, parte aliqua sibi retenta. Vnde corrumpit opinio Vasquez in 3 par. tom. 3. disp. 234. cap. 4. num. 30. docentis, quod dum Sacerdoti datur stipendium pingue pro sacrificio ab ipso celebrando acquirit dominium, & potest alteri Sacerdoti minus, sed iustum stipendium præbere, eo quia nulli facit iniuriam, nimirum non alteri Sacerdoti, quia dat illi iustum stipendium: nec danti stipendium, quia habet Missam eiusdem valoris par. 2. tract. 14. ref. 10. Hæc tamen prohibitio non extenditur ad Capellanos, quibus pro parte Missæ pingue stipendium respondet, ut eadem Missa Sacra Congregatio declaravit, quia his stipendium non datur solum pro sacrificio. Ibid. resolutione 11. Cæterum potest Sacerdos dare minus stipendium scienti, se habuisse maius, & volenti dimittere gratis imò si inuenit aliquem gratis celebrantem, potest sibi totum stipendium retinere. Ita Homobonus par. 1. tract. 4. cap. 14. quest. 191. par. 2. tract. 14. resolutione 13. Sed quid, si amicus det Sacerdoti duplicatum stipendium pro celebranda Missa? potestne hic alteri iustum stipendium dare, & sibi reliquum retinere? Respondeo. Si maius stipendium datur solum intuitu sacrificij, non potest, si verò intuitu personæ par. 2. tract. 14. resolutione 2.

11 Petes hic primò An Sacerdos possit offerre sacrificium pro eo, qui pri-

mo daturus est elemosynam? Affirmative respondet Henriquez lib. 9. cap. 21. eo qui daturus est. 2. quia licet tale opus respectu nostri sit præteritum, est tamen præsens primò respectu Dei. Sed hanc sententiam Sacra Congregatio ex mandato Clementis VIII. improbavit die 15. Novembris 1605. apud Genedum qq. Canon. quest. 28. num. 26. tanquam abhorrentem à vetusto Ecclesiæ more, ac fideliū scandalis, & offensionibus obnoxiam par. 2. tract. 14. resol. 55. Potest tamen Sacerdos Missas anticipatè celebrare in casu, quo ex beneficio, & c. tenetur certis diebus celebrare, nisi aliud in fundatione exprimitur. Ita Riccius par. 3. resol. 338. par. 2. tr. 14. resolut. 10.

12 Petes secundò. An possit Sacerdos differre celebrationem Missarum ad longum tempus? Negativè respondeo. Et si dilatio sit magna, peccare mortaliter, ut docent DD. communiter apud Bonacinam de Sacra disputat. 4. quest. ult. punct. 78. 5. num. 2. Magnam verò dilationem appellat Villalobos par. 1. tr. 8. dub. 18. num. 2. quæ duos menses excedit par. 2. tract. 14. ref. 25.

13 Petes tertio. An Capellanus obligatus ex stipendio, quotidie celebrare; possit unam Missam in hebdomada omittere? Respondeo. Si institutio Missæ dirigatur ad Sacerdotem, v. g. Erigatur Capellanus, qui quotidie celebrat, potest causa maioris honestatis, ex cap. significatum, de prob. Imò Nauarrus tom. 1. cons. lib. 3. cons. 6. numero 5. non solum unam, sed etiam alteram omittere posse, affirmat. Non potest tamen celebrare pro alio offerente stipem. Ita Naldus Missa, numero 6. qui putat, tale quater vel sexies tantum in anno; ingruente aliqua necessitate, celebrare posse pro seipso, vel alio sibi coniuncto ad specialem Dei gratiam obtinendam, & hoc ex præsumpta voluntate testatoris. Cæterum si institutio dirigatur ad locum, v. g. Celebraretur quotidie Missa in tali Ecclesia, &c. vel ad Sacerdotem, addendo per se, vel per alium, tenetur omnino quotidie celebrare. Ita Zanardus par. 1. de sacrif. cap. 13. par. 2. tract. 14. re.

An obligatus celebrare quotidie possit aliquis die Missam omittere.

14. resolutione 28. & par. 5. tract. 5. resolutione 25. & tract. 13. resolutione 51. 5. Notandum.

Et si, quādo infirmatur, teneatur interim celebrare per alium
 14 Petes quartò. An Capellanus ægrotans per aliquot dies teneatur per alium interim celebrare? Negatiuè respondent DD. communiter. Sed discrepant in numero dierum. Et quidem Riccius par. 1. resol. 340. num. 5. putat, hoc verum esse quando Capellanus ægrotaret per octo, vel decem dies. (Hurtadus de Sac. disp. 4. diff. 1. per mensem par. 4. tractat. 4. resol. 238. Peyrinus tom. 3. cap. 1. nu. 24 per bimestre, nam spatium duorum mensium est breue respectu anni, & cum testator non explicauerit intentionem suam esse tam strictè obligandi, non debet pauper Capellanus eo tempore stipendio priuari, quo magis indiget. par. 2. tr. 14. ref. 17. & par. 5. tr. 13. ref. 51. 5. Notandum, post medium.

Capellanus nisi in fundatione Capella aliud eant, nisi celebrare potest per alium.
 15 Petes quintò. An Capellanus possit oneri Missarum per alios satisfacere? Respondeo affirmatiuè, quando in fundatione Capellæ cautum non sit, quod Capellanus celebret per seipsum. Ita declarauit Sacra Congregatio apud Homobonum par. 1. tr. 4. cap. 14. quæst. 122 addens, in tali casu Capellanum cogi non posse ab Episcopo, vt celebrare per seipsum. Adde, quòd, si aliud in fundatione non exprimitur, Capellania conferri potest Clerico 24. annorum, vt dictum est V. Beneficium, n. 18. par. 2. tract. 14. resolutione 18.

Sed in eodē die, Altari & Ecclesia qua exprimitur.
 16 Petes sextò. An Capellanus, vel alius obligatus pro stipendio celebrare Missam in tali Altari, vel Ecclesia, possit celebrare in alio Altari, & c. Respondeo non posse, & sic faciendo regulariter peccare mortaliter. Ita Fagundez pr. 1. lib. 3. cap. 9. num. 6. cap. 7. Excusatur tamen Capellanus, qui ter in anno, vel quater in destinato sacello non celebrat. Minimè verò, qui stipem accipit pro celebranda Missa in Altari privilegiato, si illam celebrat in alio Altari cum calculo benedicto, existimans eum illo animam liberatè. Nam tenetur omnino celebrare in Altari privilegiato, (& de Requiem alias in dulcem non suffragatur, vt declarauit Sacra Congregatio Ricuum in vna Tolet. 13. Iulij 1601. quæ etiam die 24. Aprilis 1626. declarauit, quòd si in die assignato Altari privilegiato incidat festum de præcepto, ibi Missa de Requiem dici non potest. par. 4. tract. 4. resol. 233.) Cæterum, qui in diuerso loco Missam celebraret, peccaret quidem, non tamen teneretur ad restitutionem, nisi aliquod suffragiū defunctis subtraheret ratione minoris frequentia, quod teneretur aliis precibus compensare. par. 2. tractat. 14. resolutione 29.

17 Petes septimò. An obligatus ex stipendio, vel Capellania dicere Missam v. g. de Spiritu Sancto, de B. Virgine, vel de Requiem, satisfaciatur celebrando eurentem? Respondeo affirmatiuè, quia omnes Missæ sunt æqualis valoris, imò defunctis, & aliis nulla Missa est salubrior, quam diei. Peccaret tamen Sacerdos v. g. aliter, si specialiter promississet celebrare talem Missam, & celebraret aliam. Ita Nauarrus lib. 2. cap. 2. num. 248. & alij, & omnium largissimè Villalobos tom. 1. tract. 8. diff. 6. numero 9. par. 2. tract. 14. resolutione 31. & par. 3. tract. 6. resol. 2.

18 Petes octauò. An obligatus dicere Missas D. Gregorij, teneatur illas continuè, & sine vlla interruptione celebrare? Respondeo negatiuè cum Bonacina de Sac. disp. 4. quæst. vlt. punct. 7. §. 3. num. 6. & 7. & aliis, quidquid dicat Gaquantus in Rub. Miss. tom. 1. par. 1. tit. 5. lit. D. Missas sic per saltum celebratas non valere, vt institutas à D. Gregorio. Nam valent vtilitè, vt docuit Fraxinellus de oblig. Sacerd. sect. 8. concl. 6. §. 5. num. 7. & Sacerdos tenetur celebrare continuè moralimodo, salua scilicet honestate, & deuotione ipsius, quantum fieri potest. par. 3. tr. 14. ref. 32.

19 Petes nonò. An satisfaciatur Sacerdos, qui præterita die applicauit Missam pro Petro, à quo stipendium accipit, sed postea in celebratione nihil de applicando sacrificio cogitat? Respondeo affirmatiuè. Vide supra. V. Missam, num. 5.

privilegiato, si id præsumsit.

Alias potest Missam l. votiuam, v. e. etiam defunctorum applicare potest curretem.

Missas D. Gregorij non oportet celebrari.

Missæ applicatio fieri potest priusquam celebratus

**Cognita ve-
ritate tene-
tur restituere.
Dare me-
diata stipē-
diū pecca-
tur graui-
ter.**

20 Qui ignoranter, vel aliqua pro-
babiliratione stipendium recepit pro
celebratione Missarum contra decreta
ad hoc facta, tenetur cognita veritate,
vel aliam celebrare, & applicare, vel sti-
pendium restituere. Aversa con. Bord
& si quis recepit integra stipendia pro
multis Missis celebrandis & postea ali-
um Sacerdotem inducit, dicendo se me-
diata stipendia accepisse, grauitur pec-
cat, & tenetur ad restitutionem, si pate-
facta veritate consentiat, potest excu-
sari. Aversa part. 8. tr. 7. resol. 75.

**Potest acci-
pere ali-
quas Missas
anticipata
tamē pri-
mis satis-
facta.**

21 Pro declaratione Decreti Urbani
Octaui, circa eleemosynam accipien-
dam promissis, nisi prius obligatioui-
bus satisfactis asserunt Doctores, posse
Sacerdotem accipere 15. aut 20. pro
Missis, eleemosynas postea dicēdis, pri-
mis satisfactis. Pellizzanus par. 9. tr. 6.
resolut. 55.

**Non potest
implicari
pecuniare.
libra perpe-
tua pro cele-
bratione
Missarum
super mobi-
lia Mona-
sterij.**

22. Non possunt Regulares pecuniā
relictam cum onere, perpetuo celebra-
di Missam, implicare super bona exem-
ta Monasterij, sed debent esse, super no-
ua immobilia fructifera cum expressa,
& indiuidua mentione oneris. S. Congr.
sub pœna interdicti ab ingressu Eccle-
siæ. Sed norandum est, quod extinctio
annui census Monasterij de ipsa pecu-
nia, satis est pro celebratione Monaste-
rij, cum acquiruntur noui fructus. Lez-
zana par. 9. tract. 6. resolutione 26.

**Nō possunt
dici Missa
votiuā in
hebdoma-
da sancta
Sacerdos
potest audi-
re Euange-
liū, &c. dū
cantatur.**

23 Non possunt dici Missa votiuā in
hebdomada sancta. Sac. Congreg. de
omissione Prophetiarum, vel Gloria,
aut Credo sequentiarum in Missali, &
Defunctorum, & aliqua pars notabilis
Missæ, quamque alij dicant esse venia-
le, tamen opinionibus talium Docto-
rum non assentitur. Dianapar. 9. tr. 8. re-
sol. 53. Et in Missis solemnibus potest
Sacerdos audire Euangelium, Episto-
lam, Credo, & Gloria, dum ab aliis de-
cantatur; de sequentia Defunctorum di-
co, qui est pars essentialis. Tu cogita,
ibid. tr. 6. res. 19.

Minores ex priuilegio Sixti IV. rela-
to apud Rodriq. de 1. regg. 99. 43. art. 15.
possunt in dominicis & festis solemniter
celebrare aliquas Missas votiuas cum

gloria & sequentiā alij Sacerdotes peccat
rent saltem venialiter si id facerent. Sua-
rez Reginal. Henric. quia facerent con-
tra rubricam Missalis p. 11. tr. 2. res. 3

MONASTERII ÆDIFICATIO.

M Endicantes propter bullam Ur-
bani VIII. datā anno 1624. 28.
Augusti, quæ incipit: Romanus Pontifex,
non possunt ædificare noua monasteria
conuentus aut domos regulares, nisi de
consensu Episcopi, & vocatis ad hoc
Prioribus Conuentuum ibi existentium,
contra contrarium facientes denuncia-
tur excommunicatio Pontifici reserva-
ta, ipso facto incurrenda, cum amplissi-
ma reuocatione omnium priuilegiorum
in contrarium obtentorum. part. 11. tr.
2. res. 25.

MONETA.

I N mutatione Monetarum facien-
da est restitutio mutui, hoc modo
ut quemadmodum creditor nummos
in aliam formam recipere non cogitur,
si damnum aliquod inde passurus est,
ita nec pecuniam numeratam in æsti-
matione maiori, quam expendit, acci-
pere tenetur, cum haud sine damno id
sit facturus, quia creditor damnum nul-
lum patitur, quando eandem pecuniæ
æstimationem recipit, quam expendit
quia si immutata fuisset æstimatio a se-
data pecuniæ debitor defectum illum
similiter supplere tenetur, ita ut cre-
ditor eandem illam pecuniæ æstimatio-
nem, quam erogauit habere possit.
Decius, & alij. par. 8. tract. 7. resolutio-
ne 18.

2 Si quis Titio aliquot nummos au-
teos mutuauit, potest (illo inuito) ean-
dem quantitatem monetæ, argenti, vel
auri restituere, quia spectatur quanti-
tas, & non materia, dummodo, quod
quantitas æquualet quantitati monetæ
auræ.

In mutatio-
ne moneta-
rū facien-
da est resti-
tutio, modo
quo moneta ex-
penduntur.

Potest resti-
tutus quanti-
tas mutata
qualitate.

laurea accepta. Facchineus; & alij. part. 8. tr. 7. ref. 19.

MONIALIS.

Monialis. Vide V. Abbatisa. V. Clausura. V. Ingressi Monasteria. V. Accessus. V. Allogui. V. Paupertas Religiosa.

Tenetur ad 1. Moniales tenentur extra choram diuinum recitare diuinum officium, ratione status regularis, & ecclesiastici irrenocabili si curet ab his par. 9. tract. 6. resolutione 7. Vide V. ortum per Hora Canonica, numero 12.

venenū nō 2. Monialis venum potans, aut veniunt ex nam abscindens, vt abortum faciat, non cōmunicat incurrit excommunicationem can. Si nonē can. quis suadēte; quia etiam si hunc canonem extendamus ad percussione[m] sui ipsius, ca debet esse contumeliosa, & violenta, qualis non est supradicta. Ita Molina de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 51. num. 4. par. 3. tract. 5. ref. 81. 5. Sed quidquid sit. & par. 7. tract. 5. ref. 40.

Et si proxi- 3. Monialis prorumpens in mare pit in mare tenetur secundum Portellium verb. Professio Hermaphroditi, num. 4. intrare Religionem virorum; quia tenera professa est, & emisit vota solemnia, & multa in super, quæ non vigent in Religione virorum, quæ est benignior. Sed ego contrarium teneo cum Texeda lib. 1. tr. 1. contr. 8. dub. 1. num. 18 quia talis fœmina non est professa, nisi in quantum vera fœmina, & iuxta hæc rationem profitemi intendit, & non aliter; ergo cum euaserit mas, professio est nullā, & sic potest matrimonium contrahere, ac etiā sacros Ordines suscipere. part. 5. tr. 14. ref. 49. Sed circa hanc quæstionem ac deferas videre Bordonum.

Potest que uxorem ducere. 4. Moniales monasterij diuitis non incurrit simoniam, si perant dotem à puella in puella volente monasterium ingredi. Villalob. & alij excusant illas propter consuetudinem. part. 9. tract. 7. resolutione sine si ne 29.

5. Moniales Turris Speculatorum Romæ, et si uiuant in communi, & in Turris Speculatorum monasterio, tamen non sunt Religiosæ

nec eorum vota sunt solemnia, possunt nubere, & validum est matrimonium, tamen peccant, & è monasterio egredi possunt, & gaudent priuilegio fori, Canonis, & exemptionis gabellarum. Sanctat. & alij. Vendere, num. 14.

culatorem Romagau. det priuilegio fori, & canonis.

MONOPOLIUM.

1. Monopolium dicitur mercatorum conuentio, seu pactum, vt nemo illorum rem vendat infra tale pretium. Est contra iustitiam, etiam si mercatores conspirarent, vt nullus eorum vendat, nisi pretio supremo iusto. Vide verb. Vendere, numero 14. Extenditur etiam monopolium ad significandam conuentionem emptorum, ne rem supra tale pretium emant. Non tamen est iniustum, si conueniant ad non emendum supra pretium iustum, dummodo emant iusto. Vide Emera, num. 1. †.

Monopolium quid? Quæ d. cōtingat. Et an etiā inter emptores?

MORIBUNDVS.

1. DE Baptismo, Absolutione, Confirmatione, Communione, Extrema Vnctione, Sepultura, & Testamento, dictum est sub propriis harum materiarum nominibus. Dicitur etiam Attritio, numero 3. moribundum, qui cum attritione cognita sua peccata confessus est, bene facere, si conetur contritionem perfectam elicere, non tamen ad id teneri.

2. Vnum hic dicitur idum superest, nimirum, quod moribundus vulneratus, vel aliter offensus ex causa, quam ipse lædenti dedit, tenetur in conscientia iniuriam, & offensam illi remittere, vult d. sacri la remissione. quia ille iuste se defendit, si ipse dedit illi causam, inuentus verbi gratia, cum eius vxore, vel consanguinea, &c. vnde sibi suam offensam imputare debet. Si verò non dedit illi causam, tenetur quidem odiū,

Moribundum dicitur tenetur vulnerati in far la remissione. Si illi causam dedit.

*Minimè ve-
ro, si nò de-
dit causam
Quamuis,
odit de-
nere tenen-
tur.*

& rancorem deponere, non tamen illi remissionem facere iniuriarum; nam si, ut ait Villalobos *tomo 2. tract. 3. diff. 6. num. 11.* possumus in iudicio satisfactionem iuste petere ab amico, cur non etiam ab inimico? Equidem Deus remittit quidem nobis culpas in Sacramento Pœnitentiæ, at exigit satisfactionem in hac vita, vel in Purgatorio. Aduertit tamen, moraliter loquendo, nunquam accidere, quod læsus omnino odium deserat, & nolit inimico remissionem petenti remittere pœnam decollationis, &c. nisi iudicialis inimici vindicta esset necessaria ad reparandum decus suæ familiaris *parte 1. tractat. 3. resolutione 103.* Vide hac de re *pluraparte 9. tractat. 6. resolutione 20.*

MUNERA.

*Ministri
ecclesiastici
incurrunt in
censuram
accipientes
munera.*

1. Gubernatores, Iudices, & ministri Ecclesiastici; Ciuitatum, si subditis munera accipiant, incurrunt in excommunicationem Pontificis, sed si post officium restituant dantibus, & illi iterum donabunt, non incurrunt, accipientes, Diana, & alij *part. 9 tract. 8. res. 42.*

MUTILARE.

*Quid mu-
tilare? quid
membrum*

1. Mutilare dicitur, qui aliquod humanum membrum abscindit, seu aliquam corporis partem, quæ proprium habet officium distinctum ab alijs, ut sunt oculus, manus, pes, auris, membrum virile, &c. non autem dentes, testes, labia, barba, capilli, &c. item nec digitus, aut cartilago auris. Maximè tamen mammilla: Vide *v. Irregularitas ex mutilatione*, ubi inuenies, quibus in casibus mutilans irregularitatem incurrat.

Est illicitum 2. Per se illicitum est mutilare, etiam mutilare, seipsum. Licitum tamen est, quando est *si quis. Nisi* necessarium ad salutem totius corporis,

non solum, ut ait Soto *lib. 5. quest. 2. art. 1.* si illi malum imminet ab intrinseco, puta morfu viperæ, cancro, &c. sed etiam contra ipsum, si imminet ab extrinseco, ut si Tyrannus velit quem occidere, nisi sibi manum eripiat. Ita Malderus *in 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 10.* Immo ego puto cum Mendoza *tr. 2. disp. 170. sect. 5. §. 11. 6.* quod si is non possit, aut non audeat se secare, possit id facere alius ex eius consensu. Licitum quoque est ligato, propriam manum, vel pedem abscindere, ut per fugam imminentem mortem euadat. Et ratio horum omnium est, quia homini ut gubernatori sui corporis licet de membris disponere, prout ratio totius, ad quod ordinantur, postulat. Ita Tannestus *3. in 2. 2. disp. 4. q. 8. dub. 5. n. 100. p. 5. tr. 4. res. 32. Et p. 11. tr. 1. res. 23.*

3. Nota etiam, quod homo tenetur Et si id mittere sibi membrum secari, si id disci inducit medici iudicent necessarium, nec mag- necessarium, ni dolores sint perferendi: nam si ingen- tentur in- tes cruciatus perferendi essent, ut in de- firmi mu- positione tibiæ, &c. non teneretur, quia rilationem nemo tenetur vitam suam: cū tanto cru- perpeti, nisi ciatu seruare. Nec si esse Religiosus, te- magnopere neretur id permittere, etiam si Superior cruciandus in virtute obedientiæ præciperet. Ita forest. Leslius *lib. 2. c. 9. n. 96.* qui in vno casu hæc sententiam limitat, nisi vita alicuius censetur necessaria bono communi; nam tunc teneretur, & cogi posset à Republica. *ibid §. Norandum.*

4. An pater castrate possit filium consentientem, ut voce, & cantu Ecclesiæ inseruiat. Vide *V. Pater, num. 1.*

Certum est non licere semetipsum vocis, aut continentie causa castrate, quia hæc seruari potest sine præcisione; si autem illicitum est castrare se propter bonum spirituale animæ, ut de cœnitu- e-meritum, *dist. 33* à fortiori illicitum erit idem facere propter bonum temporale aut vocem. *p. 11. tr. 1. res. 23.* & Pasquali- gus alijque (inter quos: enim Caram- uel) diuersum tenentes malè Theologizant.

MUTILARE.

M V T V S.

Mutus omnino liber est ab oneribus civilibus, & personalibus. Vnde non potest esse curator.

Mutus liber est ab oneribus civilibus, & personalibus. *l. i. c. qui morbo se excusant.* Ita Navarrus de elect. fori sect. 2. q. 8. n. 10. Qui hoc non esse extendendum inquit ad eos, qui tarde, graviter, aut ponderose loquuntur. *l. honores, ff. de curat.* Vide etiam Sylvestrum V. Gabella 7. n. 5 par. 5 tr. 6. ref. 33. Igitur mutus non potest esse curator, aut tutor, sive testamentarius, sive dativus, si ve legitimus *l. penult. ad fin. ff. de legit. iur.* Ita Grotianus *to. 4. c. 447. n. 8.* Et tantum abest, quod mutus possit esse curator, ut ipse potius habere debeat curatorem. *ibid. ref. 35.* Item non potest esse executor testamenti. Ita Angelus V. Executor, n. 2. ib. ref. 28.

Aut executor testamenti. Potest tamen testificari per signa, vel scripturam.

2 Potest tamen mutus esse testis, & eius testimonium valet, si perfecte intelligit. Et quamvis depositio testium debeat esse verbalis, in ipso tamen admittitur per signa, & si novit scribere, per scripturam. Ita Spino *spec. iust. gl. 9. rubr. num. 2.* contra Fabium in *S. testos, num. 3.* de test. par. 5. tract. 6. ref. 32. Possit etiam hodie fidei iurare, tenet Richter de contrad. disp. 8. thes. 1. si sponte ad fidei iuramentum deveniat, & animum suum per scripturam declarare possit. *ibid. resol. 29.* Non potest fidei iurare. Sanch. opusc. tom. 2. l. 6. c. 7. dub. 2. nu. 1. nisi in causa proptia. Si tamen scripto condonatur, non peccare, dummodo iuris peritiam, vel negotiorum experientiam habeat. *ibid. 27.*

An etiam possit fidei iurare. Et mutus advocatus. Aut mutus habeat.

3 Mutus iure civili prohibetur contractus illos inire, qui confici non possunt, nisi utroque loquente. *l. i. in i. c. l. Donare: mulier. ff. de verb. oblig.* Ita Megallus in *l. 2. l. 2. c. 3. q. 4. n. 135.* Qui tamen putat, contractus, qui signis iniri possunt, non eis denegari: & sic mutum posse donare, quoties potest testamentum condere, (ut secundum Mollesium *to. 2. tr. 13. c. 2. num. 84.* si est miles, aut habet à Principe privilegium, vel si testatur ad pias cau-

sas, in quibus testamentis non requiruntur omnes iuris civilis sollemnitates *ref. 23. in fine.*) Sed merito, docet Sanchez de matr. *to. 1. l. 1. disp. 8. n. 11.* donare non posse, cum facile decipi possit. *ibid. ref. 12.* Quoad testamentum verò Pegada reper. ad *l. inter cetera ff. de lib. par. 1. c. 1. §. 9.* fieri etiam non posse inquit à mutis, nisi per scripturam. *ref. 23. §. Sed circa.*

4 Mutus à nativitate & simul etiam Mutus, & surdus non potest succedere in feudo. *surdus à re & o,* bene tamen succedere potest in *nativitate* proprio in Maioricatu, si per signa potest succedere in feudo, cuius servitium à quolibet sanæ mentis præstari potest. Cum verò non proprio succedit, debentur ei alimenta sustentationi congrua, absque villo vinculo feod. servitutis. Ita Menochius *vol. 1. conf. 65. n. 14.* Vide Inrigholum de feud. cent. 2. art. 1. à n. 554 p. 5. tr. 6. ref. 21.

5 Potest etiam mutus, quamvis surdus, matrimonium inire, nisi esset etiam cæcus. Vide supra V. Matrimonium, n. 20. Et eodem modo Religionem ingredi potest, & in ea proficere. Vide V. Professio, n. 5. Ceterum etiam si prædicat, & videat, non potest mutus eligi ad Prælaturas. Ita Peyrinus de Relig. Prælat. *to. 2. q. 2. c. 4. nu. 18. 20. 21. ibid. ref. 20.* Item si omnino esse Prælat. mutus est, non potest ordinari, quia est irregularis. Secus si solum habeat singulam impeditam, aut blasphemus, vel blasphemus sit. Ita Maiolus *l. 1. de irreg. c. 26. n. 23.* Nisi notabilem difficultatem in loquendo haberet. Ita Sayrus de cens. *li. 6. capit. 8. numero 17. 21. ibidem ref. 22.* necur con-

Et si non est cæcus, potest uxorem ducere, Et Religio- nem ingre- di. Non tamè esse Prælat. Vel ordi- nari.

6 Mutus tenetur confitei per signa. Et si novit scribere, secundum Fagundez *part. 2. l. 1. c. 6. n. 9.* etiam signa, per scripturam. Qui tamen contra-rium probabile existimat. Vide V. Confessionis, n. 17. An mutus, & surdus sit in re morte, aut vita communicandus. Vide *Sacerdos V. Commun. n. 5. & 12.* Sacerdos mutus mutus an tempore necessitatis secundum Gratianum *tom. 1. c. 307. n. 6.* potest Eucharistiã ministrare *par. 5. tr. 6. ref. 18.* An verò possit abluere baptizandum, altero manus orato proferente formam. vide V. *stiam Baptis. n. 48.*

Mutus re- tur con- natus, & Quid, si no- vit scribe- rit. Sacerdos in necessi- tate possit ministrare Eucharis- tiam. Et bapti-

An mutuum possit declinare fori: Et dānari ad pœnam ordinariā: 7 Mutuum computatur inter personas miserabiles, ac proinde, ut illæ, declinare potest forum. Ita Cochier de iur. v. s. d. p. 4. quæst. 108 p. 5. tractat. 6. resolut. 30. An verò dānari possit pro delicto ad pœnam ordinariā, vide infra V. Reus, numero 3.

ratio vendat, prædium locet &c. non est usura: quia illa obligatio statim facienda, cum modico tempore dūret, non est pretio æstimabilis. Ita contra Rebelium par. 2. lib. 8. q. 4. num. 10. Reginaldum tom. 1. lib. 25 c. 11. n. 198. Et Trullench tom. 2. l. 7. c. 18. dub. 6. n. 3. par. 1. tr. 8. ref. 60.

M V T V M.

Mutuum quid? Et in quo differat à commodato?

Mutuum est, quod alicui præbetur, ut suo tempore reddat. Constituitur in his rebus, quæ pondere, mensura, numero vè consistunt. Differt à commodato, quòd in hoc non transfertur dominium rei, sed conceditur cæterum usus, vade & eadem res in specie redditur. In mutuo verò transfertur dominium, nec eadem res in specie redditur. Speciem hic non sumimus Logicè pro ratione communi, sed legalitèr, quo pacto aliquando significat individuum, ut in l. uxorem s. felicissimè ff. de leg. 1. r. & alibi.

In mutuo intervenit usura.

2 In mutuo cum aliquo lucro quandoque intervenit usura. Et quidem mutuum petere ab usurario etiam parato, sine iusta causa, mortale est, quemadmodum dare. Vide infra V. Scandalum, n. 22.

Quando aliquid accipitur ultra sortem.

3 Ad rationem autem usuræ requiritur, quòd aliquid exigatur ultra sortem, vade quoties exigitur sola sortem, quamvis mutetur valor rei, non est usura. Igitur, qui sciret, valorem pecuniæ brevi diminuendum, posset illam alicui mutuari cum pacto, ut sibi reddat iuxta valorem præsentem: quemadmodum qui sciret rem aliquam sibi perituram, nisi vendat, posse quidem illam licitè vendere. Et ita tener contra Azorium Bonacina de contr. disput. 3. quæst. 2. punct. 5. num. 17. par. 1. tract. 8. resolut. 25.

Pretio æstimabile. At non est usura cum mutuo cum

4 Requiritur etiam ad usuram, ut res, quæ pro mutuo accipitur, sit pretio æstimabilis. Vade dare aliquid mutuo cum pacto quòd mutuatarius statim remutuet, v. g. vel aliquid iusto pre-

5 Ita etiam advertit Navarra de rest. vel benef. lib. 3. c. 2. par. 2. dub. 6. non esse usuram: cū in gratum mutuari cum pacto, ut statim conferatur à mutuatario beneficium, non quidem in pretium (hoc enim esset usurarium, & simoniacum) sed in gratitudinem. Quia talis obligatio brevi durat, ac proinde non est pretio æstimabilis. Ita Trullench ubi sup. c. 19. dub. 7. num. 1.

Secus si post multum tempus præstanda sit. Secus verò, si detur mutuum cum pacto, ut beneficium in futurum conferatur; nam hæc obligatio est pretio æstimabilis, & tale mutuum usurarium par. 1. tractat. 8. ref. 61. Quemadmodum usurarium etiam est mutuum cum pacto, ut mutuatarius remutuet, cū n. mutuanus indigebit, aut ad suum molendinum frumenta mittat, suas scholas frequentet &c. nam talis obligatio cum sit diuturna, est pretio æstimabilis. Ita D. Thomas 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad 2. q. 4. & alii eodem tenore. Sed limitat hanc opinionem ad obligationem civilem, nam si ex sola obligatione gratitudinis hæc petantur, non erit usura. Limitat deinde Salas de usur. dub. 9. num. 4. si aliquo modo in commodum est mutuatario hæc præstare: si enim abique villo incommo præstare potest, peti posse abique usura. Adde, quòd D. Antoninus, & alii alii apud Azorium par. 3. l. 5. cap. 7. quæst. 1. tenent supradictam mutuum non esse usurarium quòd etiam ex se aliquando recentioribus docuit Rodriq. in sum. to. coans. 2. cap. 197. n. 5. & probabile existimavit Malderus in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub. 4. Nec desunt rationes. Nam primò mutuanus cum tali obligatione civili, nihil lucri acquirit ex mutuo, cum sit obligatio ad contractus vltro citroque (& quidem æquivalentes) obligatorios, qui enim frequentat molendinum, vel scholam alterius non solvit, nisi pretium iustum.

Et

Et deinde, quia si non est usura obligare mutuatarium ut vedat, aut remouet statim: nec erit usura obligare ad alias mutuum, cum incertum sit, an ille indigeat, vel mutuarius possit, &c. Sed hæc opinio an sit probabilis, alii videntur p. 1. tr. 8. ref. 59.

Et si statim conferratur beneficium per aliquam solemnitate postea perficiendum non est usura.

6 Dices Quid si quis mutuet cum interpellatione beneficii, quod mutuarius, quantum est ex se, statim confert, sed aliqua solemnitate postea est perfecturus? Respondeo, quod si obligatio eius, quod superest, non habetur pro civili, sed pro obligatione gratitudinis, probabilissimum est, non esse usuram. Ita Malderus *ibid. dub. 6. par. 1. tr. 8. ref. 61. 5. Dices.*

Dum modo obligatio solemnitate sit solius gratitudinis.

7 Et hæc ratio procedit generaliter pro omni obligatione gratitudinis, quæ imponatur, vel insinuetur mutuatio. Nam, sicut sperare per mutuum amicitiam, vel aliquod donum ex gratitudine mutuarii, non est usura mentalis; ita neque tale donum ex tali obligatione ex gere est usura realis, & exterior: quia actus internus, & externus sunt eiusdem bonitatis, & malitiæ. Et certe usura non est, nisi expectetur aliquid ex mutuo vi mutui, & ex iustitia, seu cum obligatione civili. Ita Molina *de iust. tom. 2. disputat. 305 numero 6.* & alii contra Angles *de contr. mutui art. 2. de fin. 5. concl. 1. part. 1. tractat. 8. resolutio. 62.*

Unde potest aliquid accipi pro lucro cessante. Si ad sint certa conditiones.

8 Hinc est, quod mutuans possit aliquid accipere pro lucro cessante absque labe usuræ, nam tunc non accipit vi mutui. Sed, ut possit accipi lucrum cessans, DD. requirunt, quod pecunia sit negotiationi exposita, ab eo, qui non habet aliam, cum qua negotietur, & quod lucrum probabiliter esset futurum, non enim sufficit, quod esse potuerit.

Et non accipitur totum lucrum.

9 Præterea non debet mutuans accipere totum lucrum, quod ex tali negotiatione sperabat, sed deducere debet expensas, & aliquid aliud ratione periculi, laboris, &c. Ita Salonijs *tom. 2. g. 98 art. 2. contr. 9.* & alii communiter *part. 11. tractat. 7. ref. 24.* Ut autem securius, &

certius procedant mutuantes, Leslius *lib. 2. cap. 20. dub. 11. num. 97.* hæc regulam tradit. Ut scilicet mutuans tantum remittat mutuatio ex lucro cessante, quantum ipse dedisset pro contractu assicuracionis talis lucri. Vnde qui lucratus esset quindecim, pro quorum assicuracione solueret quinque, potest à mutuatio exigere decem *par. 1. tract. 8. ref. 64.*

10 Adverte autem cum Navarra *de An vero ref. lib. 3. cap. 1. num. 303.* pactum de lucro cessante in mutuo dupliciter fieri posse, si determinatum modo in determinate, ut scilicet natum mutuatarius teneatur solvere interesse quando, & quantum euenerit. Alio modo determinate, ut scilicet mutuarius ab initio obligetur solvere certam summam pro lucro probabiliter cessaturo, siue deinde maior, siue minor, siue etiam nullum lucrum cessasse comperiatur. Hocposito, mutuum cum lucro cessante hoc secundo modo acceptum si lucrum statim simul cum mutuo exigatur, iniquum est, & usurarium. Et si non potest quis mutuans 100 v. gr. sumere statim pro lucro cessante 10. Et ratio est, quia in tali casu lucrum non cessat ex 100, quia solum mutuantur 90. Ita Navarra *ibid. num. 305. p. 11. tr. 7. ref. 25.* Leslius vero *lib. 2. cap. 20. dub. 11. nu. 100.* ait, in tali casu sumi posse 9. pro lucro cessante ex 91, quæ remanent, nam hoc non est aliud, quam mutuarum 91. cum interesse, & 9 sine interesse, quæ tamen reddenda statim sunt pro interesse 91. in quo contractus perinde gravatur mutuarius, ac si solutio interesse differretur. Salas autem *de usur. dub. 19. nu. 11.* permittit, ut interesse statim sumatur in oleo, frumento, vino, &c. non autem ex eadem summa pecuniæ, vel rei fructiferæ mutuatæ *part. 2. tractat. 5. resolut. 30.*

Et statim accipitur mutuum.

11 Si autem mutuans aliquid accipiat vi mutui ex ignorantia, existimans licitum esse accipere, cum alioqui non mutuasset, sed alium contractum licitum celebrasset, non possit secundum Lesium *de iust. libro 2. cap. 20. dub. 20.* sit aliquid acceptum re cogita detinere in communi penam.

alias non
mutua-
tus, sed a-
lium iustū,
& lucrum
vii contra-
ctum cele-
braturus
possit in cō-
scientia ac-
cipere,
quod per
contractū
licitum
acquisiuit
se?

penalione lucri cessantis ex tali con-
tractu licito, quem alias celebrasset: nisi
expressisset, se velle contrahere omni
meliori modo, quo posset, nam bona fi-
des non potest iustificare contractum
iniquum, vendens aliquid supra iustum
pretium bona fide, re postea cognita te-
netur restituere excessum, nec potest
sibi aliquid retinere pro lucro cessan-
te. Et ita est in cambio, locatione, &
aliis contractibus. At secundum Sā
V. *vsura*, numero 8 Tannerum in 2.2.
dispus. 4. quast. 7. dub. 3. num. 99. & alios;
potest, nam præsumitur mutuans omni
meliori modo lucrum accipere voluisse,
& mutuarius consensisse, saltem
implicite ad præstandum interesse, &
servantem mutuantem indemnem,
dam aliunde non constat oppositum.
Deinde, quia si istenetur restituere,
non tenetur ratione iniustæ acceptio-
nis, sed ratione rei acceptæ, ac proinde
id solum, in quo factus est ditior, at in
nihil factus est ditior: nam computan-
dum est lucrum, quod alias ex contractu
licito acquisiuit: alioqui enim ex tali
mutuo damnnum sentiret. *p. 1. tr. 8. ref. 57.*
Op. 3. tr. 5. ref. 92.

Non potest
mutuans
accipere
lucrum
cessans, si
hoc ex alio
acquirat.

12. Numquam verò licitum est in
mutuo recipere lucrum cessans, quando
tale lucrum compensatur alio quod
non acquireret, nisi mutuans. Unde
non possunt mercatores vendentes res
credidit, aliquid supra pretium rigoro-
sum sine vsura accipere, dicendo, quod
si venderent pecunia numerata, illud
plus lucrarentur. Nam hoc, quod lucra-
rentur, compensatur in acquirenda
emptorum copia, & vendendo res pre-
tio summo, quo pecunia numerata non
venderent, ita Palauus l. 4. *de contr. cap. 4.*
dub. 5. & alii p. 1. tr. 8. ref. 34.

Potest etiā
mutuans
accipere a-
liquid pro
damno e-
mergente.

13. Potest etiam mutuans aliquid
mutuatio accipere ratione damni e-
mergentis. Et quidem, si adit pactum,
accipere potest damnum tam intrinse-
cum, quam extrinsecum, etiam si con-
tingat ante moram, vel etiam post mo-
ram inculpabilem. Quod etiam dicen-
dum de lucro cessante, & non solum in
mutuo, sed etiam in venditione. Ita

Salas *de empt. dub. 21. numero 4.* & alii
communiter *pari tractat. 8. ref. 43.* Si
autem non adit pactum de damno e-
mergente, vel pactum sit de damno post
moram, non potest aliquid accipere,
nec tenetur mutuarius aliquid solve-
re. Quod Pitiganus in 4. *distin. 15. q. 1. art.*
6. affirmans pro foro externo, non bene
negat de interno: nam quod in foro in-
terno ex iustitia restituendum est, resti-
tuendum quoque est in externo, si pro-
batio actoris non deest. Et sane mutua-
rius nollet fortasse cum tanto onere
mutuum accipere. Ita Salas *de vsura, dub.*
18. num. 4. Denique, mutuarius tene-
tur post moram culpabilem solvere dā-
num intrinsecum mutuanti emergens.
p. 1. tr. 8. ref. 71.

14. Tertio ex mutuo sumi potest
aliquid in pœnam appositam in contra-
ctu, si mutuarius non soluat præfixo
tempore, non quidem pro interesse, sed
quatenus mutuarius compellatur ad
soluendum eo tempore. Tunc enim si
mutuarius culpabiliter non soluit, te-
netur pœnam conventionalem solvere,
& mutuans potest iuste recipere. Si
autem inculpabiliter sit morosus, alii
etiam affirmant, teneri; alii verò ne-
gant, quorum nomina, & rationes in-
venies apud Faustum in *specul. 71. nume-*
ro 1. & 2. parte 1. tractat. 8. resolutione 41. in
fin.

15. Quarto sumi potest aliquid in mu-
tuo ratione periculi in recuperanda for-
te. Debet autem periculum esse verum,
& grave. Nec procedit, quando mutua-
rius vult tradere pignus, aut adduce-
re sufficientem fideiussorem. Quibus
positis, propositio docetur à Bonac. *de*
contr. disp. 3. quast. 2. punct. 4. n. 18. & aliis
contra Lopez apud Cruz *par. 1. pr. 7. quast.*
5. dub. 6. con. 2. Et probatur, quia id perti-
net ad indemnitate mutuatoris. Ca-
put autem *naviganti, de vsuris*, potius est
pro nobis, nam permittit venditorem
posse aliquid exigere ultra pretium, eo
quod se exponat periculo amittendi lu-
crum. *p. 1. tr. 8. ref. 37.*

16. An verò sumi etiam aliquid pos-
sit à mutuante, eo quod se privat facul-
tate

Et in pœ-
nam con-
ventiona-
lem appo-
sitā in con-
tractu, nisi
mutuata-
rius præfi-
xo tempore
resolvat.

Item ratio
ne periculi
in recupere-
ndo mu-
tuo.

Quando
non adest
pignus, nec
fideiussor.

Minimè
verò pro eo

quod mutuans se tantum tempus? Negativè respondent DD. communiter. Et probat Molina de iust. tom. 2. tractat. 2. disp. 308. numero 8. quia ista privatio est beneficium meræ liberalitatis, unde mutuans non inducit super se obligationem aliquam, quæ perinde aliquo lucro compensari possit. Sed hæc ratio non placet, quia, ut advertit Salas de iuris, dub. 9. num. 12. revera mutuans manet obligatus ad non repetendam pecuniam infra tantum tempus. Igitur probatur primò conclusio à Lesio l. 2. c. 20. dub. 14. quia contraria sententia videtur nova. Secundo, quia non posse repetere pecuniam infra aliquod tempus est quid intrinsecum mutuo, alioquin non differret à precario.

Quamvis Sed his non obstantibus, affirmativam sententiam amplexi sunt Ledesma pr. 2. tract. 8. cap. 35. concl. 4. & Coelestinus comp. tract. 11. cap. 5. quæst. 2. Primò, quia omnis obligatio civilis est pretio æstimabilis. Secundò, quia tale onus indebitum non tenetur mutuans gratis subire. Tertio, quia aliquem artistam suo instrumento privati, est quid pretio æstimabile, ergo similiter privati suis pecuniis mercatorem, quæ sunt eius instrumentum. Quarto, quia id exigit bonum Reipublicæ. nam multi sunt, qui pecunia indigent, & mercatores nolunt mutuare gratis, ne se privent commoditate negotiandi per cambia, vel aliis modis, unde æquum est, ut mercatores de communi consensu constituent certa pretia carentiæ pecuniæ maiora, vel minora, habita ratione copiar, vel inopiæ pecuniæ, mercium, &c. Præsertim quòd cum hac privatione concurrat ut plurimum aliqua ratio iusta exigendi locum pro mutuo, ut periculum, lucrum cessans, damnum emergens, labor, & diligentia in parandis pecuniis, &c. Ad argumenta primæ sententiæ, responderi posset, opinionem non carere auctoritate, cum eam doceant præfati Doctores. Nec esse de ratione mutui, quod mutuans careat facultate petendi pecuniam ad certum, & determinatum tempus, sed ad aliquod

Summa Diana.

tempus in determinatum. Differre vero mutuum à precario, quòd in hoc non transfertur dominium, sicuti transfertur in mutuo. Ita illi. Sed an probabiliter, alii iudicent, par. 1. tr. 8. ref. 48. & p. 5. tr. 16. ref. 50.

17 Quæres hic. An liceat petenti De quodam mutuam pecuniam, respondere. No- contractus, lumus tibi mutuare pecuniam, sed dubium qui dicit tibi tantam pecuniam in mercibus summo tur, Stoc- pretio ad creditum? Respondeo. Vide V. co. Contractus, num. 5.

NECESSITAS.

Necessitas triplex est, extrema, *Necessitas* gravis, & communis. Extrema *quotuplex?* est, quando cui desunt necessaria natura: gravis, quando desunt necessaria statui; Communis eorum, qui mendicant, vel in conservando proprio statu aliquam inopiam patiuntur. Vide V. *Eleemosyna.* Vbi invenies quis, ex quibus bonis, & in quibus necessitatibus eleemosynam dare teneantur. Potest etiam pauper in extrema, vel gravi necessitate debita non solvere, & necessaria clam surripere. *Et qualiter sublevanda.* part. 11. tractat. 1. resolutione 13. Vide V. *Restituere, n. 37. & seqq. & Vide Pauper.* De necessitate Sacramentorum, vide sub singulis eorum nominibus, & reliqua in singulis materiis.

NEGOTIARI.

Negotiari est emere rem, & *Negotiari* eam sic manentem reven- *quid?* dere. Potest esse illicitum ex multis capitibus. Præsertim ratione personæ. Nam Clericis in Sacris constitutis, & Religiosis negotiari per se prohibita *Et qualiter Clericis, ac Religiosis prohibita.* est in cap. consequens. dist. 88. vbi Gelasius ait: Clericis ab indignis quaslibet ligiosis promotionis ingenio cessandum, aut in quocumque gradu sunt positi, mox à clericalibus officiis

M m m m

ciis